

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

AZƏRBAYCAN DİLLƏR UNİVERSİTETİ

Əlyazması hüququnda

GÜNEL VÜQAR qızı ABBASZADƏ

**FRANSIZ DİLİNİN TƏDRİSİNDƏ OXU BACARIQLARININ
FORMALAŞDIRILMASI İMKANLARI**

**Fransız dilinin tədrisi metodikası və metodologiyası ixtisası üzrə
magistr elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş**

DİSSERTASIYA

Elmi rəhbər: _____

G.M.Camalova

pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Bakı 2022

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ.....	3- 5
I FƏSİL. Tədrisin ilkin mərhələsində fransız dilində oxumağın öyrədilməsinin nəzəri əsasları.....	6--24
1.1. Oxumağı öyrətməyə sistemli bir yanaşma.....	6-19
1.2. Müxtəlif oxu növlərindən istifadə.....	19-22
1.3. Nitq fəaliyyətinin bir növü olaraq oxumağı öyrətmək problemi.....	22-24
II FƏSİL. Fransız dilində oxumağın tədrisi texnologiyaları, metod və üsulları.....	25-35
2.1. Fransız dilinin tədrisində oxu bacarıqlarının formalaşmasının əsas mərhələləri	25-30
2.2. Fransız dilində oxumağı öyrətməyin müasir üsulları.....	30-34
III. FƏSİL. Oxu bacarıqlarının inkişafına lingvistik yanaşma.....	35-69
3.1. Müxtəlif metodların praktiki tətbiqi.....	35-38
3.2. Fransız dilini öyrənməyin ilkin mərhələsində müstəqil oxu.....	36-39
3.3. Fransız dilinin dil xüsusiyyətlərindən oxuda düzgün istifadə.....	39-69
NƏTİCƏ.....	70
İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI.....	71-77

GİRİŞ

Mövzunun aktuallığı. Müəllim peşəkarlığının inkişafı pedaqoji fəaliyyətdə yeniliklərin, innovasiyaların tətbiqi ilə birbaşa bağlıdır. Keçən əsrin 60-cı illərindən başlayaraq təhsildə aparılan islahatlar, təlimə gətirilən innovasiyalar, o cümlədən inkişafetdirici təlim texnologiyalarının tətbiqi, dərstdə texniki təlim vasitələrindən istifadəyə geniş yer verilməsi, müəllif texnologiyalarının yaranması, informasiya texnologiyalarından dərstdə istifadə, fəal-interaktiv təlim metodlarının tətbiqi və digər yeniliklər müəllim peşəkarlığının müəyyən mərhələlərlə inkişafına zəmin yaratmışdır. Bu baxımdan ali məktəblərdə çalışan müəllimlərin özlərinin peşəkarlığının yüksək səviyyədə olması müəllim peşəkarlığının inkişaf istiqamətlərindən birini təşkil edir.

Orta və ali məktəb məzunlarının peşəkar və səriştəli müəllimlər kimi olmasını istəyiriksə, ilk növbədə pedaqoji təhsil ocaqlarında çalışan professor-müəllim heyətinin peşəkarlıq və səriştəlilik səviyyəsinin yüksəldilməsinə və ya təkmilləşməsinə nail olmaq lazımdır ki, onlar da öz növbəsində bilik və bacarıqlarını gələcək nəslə ötürmək iqtidarında olsunlar. Bu sahədə aparılan müşahidələr onu göstərir ki, həqiqətən də Azərbaycan təhsil ocaqlarında kifayət qədər peşakar və böyük təcrübəyə malik professor-müəllim heyəti mövcuddur. Müasir zamanda xalqlar və dövlətlərarası siyasi-iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi ana dil daşıyıcıları üçün hər hansı bir və ya bir neçə xarici dili mənimsəməsi zəruriyyətini artırır. Xarici dildə fikirlərin kodlaşdırılması və dekodlaşdırılması üçün dörd əsas dil bacarıqlarına: danışma, dinləmə, yazı və oxu bacarıqlarına yiyələnmək mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Tədqiqat işi xarici dilin tədrisi metodikasında böyük əhəmiyyət kəsb edən sahənin araşdırılmasına həsr edilmişdir. Mövzunun aktuallığı onunla izah olunur ki, fransız dilinin xarici dil kimi tədrisində şagirdlərə və tələbələrə dili mənimsətmək üçün müxtəlif üsullardan istifadə edərək onlarda oxu bacarıqlarının formalaşdırılması istiqamətində lazımi üsul və metodların tədris məkanlarında tətbiqi təhlili aparılsın.

Tədqiqatın məqsəd və vəzifələri. Tədqiqatın məqsədi fransız dilinin xarici dil kimi tədrisində şagird və ya tələbədə oxu bacarıqlarından istifadənin əsas xüsusiyyətlərini aşkar etməkdən ibarətdir.

Tədqiqatın obyektı. Magistr dissertasiya işinin obyektı fransız dilində oxu bacarıqlarının formalaşması yollarıdır.

Tədqiqatın predmeti. Tədqiqatın predmeti isə fransız dilinin xarici dil kimi tədrisində oxu bacarıqlarının rolunu müəyyən etmək və tələbələrdə bu bacarığın formalaşma və inkişaf istiqamətlərindən ibarətdir.

Tədqiqatın işinin nəzəri və metodoloji bazası. Tədqiqat işində qarşıya qoyulan məqsəd və vəzifələrindən, obyekt və predmetindən asılı olaraq mövcud dissertasiyada müxtəlif pedaqoji və linqvistik metodlardan istifadə edilmişdir. Tədqiqat işinin əsasını təşkil edən metodlara tarixi-müqayisəli, linqvistik-təsviri və definisiya metodları daxildir. Dissertasiya işinin nəzəri və metodoloji bazasını yerli və xarici, əsasən, azərbaycan, fransız, rus, ingilis və alman alimlərinin uzun illər apardıqları tədqiqatlarının bəhrəsi olan dil nəzəriyyəsi, praqmalinqvistika və nitq aktları nəzəriyyəsi sahəsində fundamental əsərləri təşkil edir.

Dissertasiyanın elmi yeniliyi. Tədqiqat işində fransız dilinin tədrisində oxu bacarıqlarının formalaşması imkanları araşdırılaraq təhlili aparılmışdır. Araşdırmaların nəticəsində dissertasiyanın iki əsas elmi yeniliyi müəyyən edilmişdir. İlk öncə tədqiqat işinin nəticəsində oxumağı öyrətməyə sistemli yanaşmaların mövcudluğu, müxtəlif oxu növlərindən istifadə qaydalarının olması və nitq fəaliyyətinin bir sahəsi olaraq oxumağı öyrətməyin yolları müəyyən edilmişdir. Dissertasiyanın ikinci əsas yeniliyini fransız dilinin tədrisində oxu bacarıqlarının əsas mərhələlərinin inkişafı və tətbiqi linqvistik yanaşma ilə təmin edildiyini müəyyənləşdirir.

Dissertasiyanın elmi və praktik əhəmiyyəti. Tədqiqat işinin nəticəsində tədrisin müxtəlif mərhələlərində fransız dilində oxumağın öyrədilməsinin semantik və üslubi xüsusiyyətlərinə dair toplanmış nəzəri məlumatlar dissertasiyanın elmi əhəmiyyətinin

əsasını təşkil edir. Əldə edilmiş materialların əsas və seçmə fənlərin tədrisində və fransız mədəniyyəti ilə yaxından tanış olmaq məqsədilə istifadə edilməsi dissertasiyanın praktik əhəmiyyətini vurğulayır. Dissertasiya işinin elmi və praktik əhəmiyyətini ön plana çəkərək müdafiəyə aşağıdakı müddəalar təqdim olunur:

1. Tədrisdə oxu bacarığının formalaşması zəruridir,
2. Şifahi və yazılı kommunikasiyanın tətbiqində oxu bacarığının inkişaf etdirilməsi vacibdir,
3. Oxu bacarığının texnika və strategiyalarının müəyyənləşdirilməsi əhəmiyyətlidir,
4. Fransız dilinin tədrisində oxu bacarıqlarının müxtəlif metodlar vasitəsi ilə praktiki tətbiqi lazımlıdır,
5. Fransız dilinin dil xüsusiyyətlərindən oxuda müəyyən və lazımi formada istifadəsi zəruridir.

Dissertasiyanın strukturu. Tədqiqat işi giriş, üç fəsil, nəticə və istifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

I FƏSİL

Təlimin ilkin mərhələsində fransız dilində oxumağın öyrədilməsinin nəzəri əsasları 1.1.Oxumağı öyrətməyə sistemli bir yanaşma

Oxumaq xarici dilin öyrənilməsində ən çox istifadə olunan fəaliyyət növüdür. Bunun bir çox səbəbi var. Oxu bacarıqları danışmaq, yazmaq və dinləmək bacarıqlarından daha sürətli və asan inkişaf edir. Buna görə də, ikinci bir xarici dilin tədrisi praktikasında ən çox üstünlük oxumağa verilir. Müəllimlər, bu cür nitq fəaliyyətinə xas olan, olduqca uğurlu nəticələrə gətirib çıxaran müxtəlif oxu metodlarını tətbiq edirlər. Oxumağın öyrədilməsinin xüsusiyyətləri iki məqamda özünü göstərir: İlk məqam oxu texnikasını öyrənmək, səs-hərf yazışmalarının qurulması və bu bacarıqların avtomatlaşdırılmasıdır. Fransız dilini mənimsəməkdə oxu texnikasını öyrənmək prosesi xeyli sürətlənir: tələbələr latın əlifbasını bilirlər və ingilis dilində artıq əldə edilmiş oxu bacarıqları səs-hərf təhlili və sintezi proseslərini asanlaşdırır. Bununla birlikdə, fransız hərf birləşmələri və diakritik işarələrin mürəkkəb sistemi, şagirdlərin hətta hərflərin uyğunluğunu müstəqil təhlil etməsini çətinləşdirir və şagirdlər əlavə mürəkkəb hərəkətlər və ya əməliyyatlar işlədə bilmirlərsə bacarıqların avtomatlaşdırılması ləngiyir. Bu

çətinliklərə əlavə olaraq, tələbələr ingilis dilinin müdaxilə edən təsiri ilə üzləşirlər. Bu səbəblər oxu texnikasını təkmilləşdirmək üçün xüsusi məşqlərin istifadəsini tələb edir. Fransız dilində ilk olaraq oxumaq texnikasını öyrədərkən, lentə yazılmış ifadələrin, kiçik mətnlərin təqlidi və şagirdin eyni zamanda dilin melodiyasını mənimsəməsinə icazə verilməsi ən təsirli olur. Bu cür işlər xüsusilə çətin hərf birləşmələrini oxunmasında məşqlər ilə tamamlanmalıdır. Oxu texnikasının işlənməsi uyğun səslərin tələffüzünün düzəldilməsi ilə birləşdirilir.

Oxumağın öyrədilməsinin xüsusiyyətlərini təşkil edən ikinci problem, təlimin səmərəliliyinin artması və intensivləşməsi ilə əlaqədardır. Proqram sənədlərində oxu bacarıqları təkcə öyrənmə məqsədi kimi deyil, həm də danışmaq və yazmaqda nitq bacarıqlarının formalaşması vasitəsi kimi qəbul edilir. Yazılı mətn, ünsiyyət quruluşunun müşahidəsi öz şifahi və yazılı mətnlərinizi istehsal etməyə imkan verən

bir model kimi çıxış edir. Anlamaq prosesində oxucu mətnə xas olan mənanı yenidən qurur. Bu yenidən qurulmanın hər bir mərhələsi oxucunun zehni fəaliyyətində öz əksini tapır: bilmək, gözləmək, yoxlamaq, sıralamaq və s.

Oxumağın təfsir potensialı "xarici" mətnlərin təşkili xüsusiyyətlərini anlamaq prosesində buna hazırlaşaraq mətn yaratmaq qabiliyyətini inkişaf etdirməyə imkan verir. IL2 -nin öyrənilməsini gücləndirmək üçün oxu bacarıqlarının formalaşdırılması metodu, oxuyarkən və yazarkən oxşar bir mətnin yenidən yaradılacağı perspektivində düzgün oxu və başa düşməyi öyrətməklə mətnin şifahi ünsiyyətin məhsulu kimi təfsirini birləşdirməlidir. Oxumağı öyrənmə prosesində iki qrup məşğələ planlaşdırılmalıdır. Təlimlərin birinci qrupu "ilkin" mətni izləyir və onun məzmununu anlamaq üçün strategiyalar hazırlamağı hədəfləyir. İkinci qrup təlimlər şagirdə müxtəlif növ mətnlərin təşkilini görməyi öyrədir: onların funksiyaları (məsələn, təsvir, nəql); mətni təşkil edən diskursiv əməliyyatlar (məsələn, mübahisə); mətnin bütöv-lüyünü yaratmaq və əlaqələndirmək vasitələri. Bu məşqlər qrupu, birinciyə bənzətməklə şagirdin "ikinci dərəcəli" bir mətn yaratmasına kömək edir. İkinci qrup təlimlər bu ikincil işin parametrlərini müəyyən etməyə, əldə edilmiş bacarıqları istehsalatda tətbiq etməyə kömək edir. Oxumağı öyrətməkdə hər hansı bir məşqin dəyəri, anlayış strategiyalarının inkişafına əlavə olaraq, məşqin şagirdin birinci mətndən ikinciyə, qəbuldan istehsalata keçməsində iştirakı ilə müəyyən edilir. Oxu bacarıqlarının formalaşmasına inteqrasiya olunmuş bir yanaşma baxı-mından nitq fəaliyyətinin bir növü olaraq oxumağı öyrətmək üçün tədris metod-larının seçimi aşağıdakılardan asılıdır. Xarici dillərin tədrisi metodikasında üç məqsədi nəzərə alaraq üç oxu strategiyası öyrədilir: oxunanı tam başa düşmək, əsas məzmunu başa düşmək və seçiləni dərk etmək. Bu tip oxunuşa hazırlaşan məşqlərə mətnin məzmununun və ya mövzusunun başlığa, təsvirlərə uyğun olaraq gözlənilməsi (uzaqgörənliyi); sərbəst oxu; tanımadığı sözlərin və formaların mənasını kontekstual təxmin etmək, lüğətdə mənalarını axtarmaq, dipnotları və şərhləri öyrənməklə leksik və qrammatik çətinliklərin aradan qaldırılması daxildir. Əslində tam anlayışla oxumaq prosesində tələbələr özlərinə məlum olan mətnin semantik emalının bütün vasitələrindən istifadə edirlər. Bu tip oxunuşdan əvvəl xüsusi tapşırıqlar verilir və

onların yerinə yetirilməsi mətni oxuduqdan sonra onun əsas məzmununu deyil, həm də detallarını, həmçinin mətnin mənasını, quruluşunu anlamaq qabiliyyətini yoxlayır; Bu zaman isə şagird və ya tələbədə şərh etmək və qiymətləndirmək bacarığı formalaşır, məsələn:

- suallara cavablar;
- düzgün / yanlış ifadənin seçilməsi;
- mətnin məzmununa görə diaqram və cədvəllərin doldurulması;
- çox seçim testləri;
- mətndən alınan məlumatlarla ifadələrin tamamlanması;
- dəyər mühakimələri;
- fikirlərin, nəticələrin təsdiqlənməsi / təkzib edilməsi;
- məlumat seçimi;
- məlumatların təsnifatı;
- ifadələrin yenidən işlənməsi;
- mətnin əsas ideyasının formalaşdırılması və başlıqda təcəssümü və s.

Əsas məzmun (qlobal və ya giriş) anlayışı ilə oxumaq, müəyyən miqdarda tanımadığı söz ehtiyatını ehtiva edən orijinal mətnlər üzərində aparılır. Oxucunun məqsədi xırda detallara məhəl qoymadan və ona məlum olan bütün kompensasiya texnikalarından istifadə edərək əsas məzmunu və mənanı başa düşməkdir. Bu cür oxumadan əvvəl şagirdlərin oxu strategiyasına yönləndirilməsi və bəzən mətnin bəzi çətinliklərinin aradan qaldırılması aparılır. Təlim və monitoring tapşırıqları mətnin ən vacib məlumatlarını müəyyən etməyə yönəlmişdir.

Oxunanı seçmə anlayışı ilə oxumaq (axtarış və ya seçmə oxu) orijinal funksional mətnlərin materialı üzərində aparılır. Bunlar reklamlar, elanlar, başlıqlar, proqramlar, anketlər, diaqramlar, annotasiyalar, reseptlər və s. Oxuma strategiyasının seçimi tez -tez ana dilində oxuduğumuzda olduğu kimi mətnin növü ilə də müəyyən

edilir. Məsələn, funksional mətnləri oxuyarkən, bir qayda olaraq, seçmə strategiyasından istifadə olunur və qəzet nəşrləri “qlobal səviyyədə” oxunur. Dil tədris metodlarında istifadə olunan bir neçə mətn tipologiyası mövcuddur.

Funksional tipologiya. Dilin funksiyalarına görə aşağıdakı mətn növləri fərqləndirilir: məlumatlı (məqsədi məlumatlandırmaqdır: reportajlar, jurnallarda məqalələr), ilhamverici (məqsəd: anonslar, siyasi çıxışlar), ifadəli (məqsəd duyğuları ifadə etmək: yazışmalar, hadisələr haqqında hekayələr), poetik (məqsəd - fantaziya dünyasını təcəssüm etdirmək: nağıllar, şeirlər), əyləncəli (zarafatlar, yumor). Mətn təsir, həmsöhbətə təsiri baxımından nəzərdən keçirilir. Koqnitiv

tipologiya povest, təsviri, argumentli, izahlı, danışq tipli mətn növlərini, həmçinin təqdimatı ayırd edir. Povest növü hadisələri vaxtında, təsviri tip obyektlərin məkan təşkilini, təqdimat konseptual təqdimatların təhlili və sintezi ilə əlaqədardır, mübahisə müəyyən bir nöqtəyə söykənir, təlimat hərəkəti təşviq edir. Bu tipologiya, mövzunun idrak fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq mətnin struktur növlərini təmsil edir.

Bir insanın diskursiv səriştəsi, mətnin prototipinin sxemlərini, zehni təsvirlərini saxlayır. Hər hansı bir mətn müəyyən bir prototipə əsaslanır. Prototiplərin hər biri, bilişsel inkişafı zamanı bir insanın səlahiyyətində görünür. Bu, bilişsel inkişafda da əvvəlcədən təyin edilmiş sintaksisin mənimsənilməsi qaydasına bağlıdır.

Uşaq əvvəlcə bir kompozisiya ilə birləşdirə biləcəyi ayrı -ayrı cümlələri mənimsəyir. Bunun ardınca tabeçilik əlaqəsini çatdırmaq qabiliyyətinin inkişafı gəlir. Buna görə hekayə, digər prototiplərin daha da inkişaf etdirildiyi əsas bilişsel bir mətn növüdür. Uşağın hekayənin xüsusiyyətlərini mənimsəməsinin quruluşu qurulmuşdur ki, bu da onun idrak inkişafı ilə üst -üstə düşür. 6 yaşında bir uşaq, təcrid olunmuş bir hadisə və ya qurulmuş, yəni başlanğıcı, mərkəzi hissəsi və sonu olan bir sıra hadisələr haqqında öz sözləri ilə danışa bilir.

- Yeddi yaşlı bir uşaq povest mətnini zaman oxuna yerləşdirir və hadisələri onun tərəfindən xronoloji olaraq əvvəlki və sonrakı kimi qiymətləndirilir. Nitqdə əlaqələndirici elementlər görünür: şəxsi əvəzlilər, bağlayıcılar və s.

-Səkkiz yaşlı bir uşaq kanonik povest sxemindən xəbərdardır: əsas personajı tanıyır,

vəzifəsinin olduğunu başa düşür, maneələri və onları aradan qaldırmağın yollarını görür.

- On

yaşında bir insan bu nümunəni şifahi şəkildə ötürə bilir.

- On bir yaşında bunu asanlıqla edir.

Nağıl mətni, kiçik uşaqlar üçün mövcud olan əsas idrak növünü təmsil edir. Bunun ardınca mətnin informasiya prototipi inkişaf edir. 10-11 yaşlı yeniyetmələr üçün hələ də çətin, lakin 13 yaşlılar üçün əlçatandır. Məlumat mətni, daha az aydın bir quruluşa malikdir: təsvir, siyahı, səbəb, problemin həlli (problemin iki hissəli quruluşu və ya həll və ya sual-cavab), müqayisə kimi hissələrdən ibarətdir. Digər mətn növləri (mübahisə, təqdimat) şagird tərəfindən yalnız orta məktəbi bitirdikdə düzgün tərtib edilə bilər. Sintaktik əlaqələri və mətn prototiplərinin dizaynını çatdırmaq qabiliyyətinin formalaşması üçün eyni prosedur xarici dili mənimsəyəndə özünü göstərir.

Müvafiq idrak

strukturlarının insan psixikasında meydana çıxma vaxtından asılılığından əlavə, mətnin prototipləri mədəni cəhətdən spesifikdir. Beləliklə, İngilis və Fransız ənənələrində bir mətn qurarkən oxucunu mətnin məntiqini anlamağa yönləndirən məntiqi əlaqələndirici elementlərdən geniş istifadə etmək adətdir. Yaponlar isə onlardan ümumiyyətlə istifadə etmirlər.

Mətnin

qavranılmasında və yaradılmasında mədəni spesifiklik, müxtəlif ölkələrin metodoloji məktəblərinin mətnə münasibəti baxımından fərqlənməsinə səbəb olur. Fransız metodoloji ənənəsində, mətnlərin janr müxtəlifliyi, ümumiyyətlə, "müəllifin niyyəti" kommunikativ niyyətdən (du locuteur) asılıdır. Müəllifin kommunikativ niyyətindən asılı olaraq bir neçə əsas mətn növü vardır:

- povest (povest) mətni;

- təsviri;

- izahlı;

- məlumat;

- mübahisəli;
- ruhlandırıcı (vacib);
- təsir edici (oxucunun duyğularını oyatmaq məqsədi daşıyır);
- ifadəli (duyğularını ifadə etmək məqsədi daşıyır).

Bu tip mətnlər arasında ilk altını da daxil edən əsas növlər var. Son iki növ bir-birinə bənzəyir, yəni, təcrid olunmur. Hər bir mətn növünün özünəməxsus təhsil dəyəri var, buna görə də fransız dərsliklərində yaş imkanlarını nəzərə alaraq az -çox bərabər nisbətlərdə təqdim olunur.

Xarici dillərin tədrisi üçün yerli metodologiyada fərqli bir mətn tipologiyası qəbul edilir. Hər şeydən əvvəl, bədii mətnin konnotativ bir əsər olaraq mənası, alt mətni məzmunundan daha vacib olduğu bir sənət obyektinə ilə denotativ (reallığı əks etdirən) digər növlər: sənədlər, funksional / pragmatik və epistolaryar mətnlər. Arasında elmi mətnlər də daxil olmaqla jurnalistika var. Ən son nəsil xarici dillər dərslikləri müxtəlif növ testlər təqdim etməyə çalışır. Bədii mətnlər onlarda geniş yayılmışdır ki, bu da yerli ənənələrə uyğundur.

Xarici dillərin tədrisinin məzmunu fərqli təhsil potensialına malik olduğu üçün müxtəlif növ mətnləri əhatə etməlidir. Bir növ digərini tamamilə əvəz edə bilməz. Şagird mətn əsasında "ikincil" bir əsər quracağından, hər bir mətn növünün kommunikativ dəyəri, hər birinin nəyi öyrədə biləcəyi müəyyən edilir: mətn müəllifinin kommunikativ niyyəti.

Mətni tam başa düşərək oxumağı öyrətmək üçün metodika ardıcıl olaraq müəyyən metodlardan istifadə edilir:

- oxumaq üçün motivasiya;
- oxunuşa baxmaq;
- seçmə oxu strategiyasının həyata keçirilməsi;
- mətnin məzmun və semantik tərəflərinin təhlili;

- mətnin struktur quruluşunun təhlili.

1.

Oxumaq üçün motivasiya. Əslində insan maraqlandığını və ya özünə maraqlı olan məlumatı əldə etmək üçün lazım olanı oxuyur. Təlimat mətni ümumiyyətlə tələbə tərəfindən seçilmir. Buna görə də, şagirdin ona təklif olunan mətnlə maraqlanmasını təmin etmək üçün bir sıra texnikalar mövcuddur. Məlumat mətni oxunan mövzunun idrak marağını təmin etmək üçün oxunur.

Belə bir mətni oxumaq üçün motivasiya mərhələsi, oxumağa maraq yaratmalı olan başlığa, təsvirlərə, alt başlıqlara, imzalara əsaslanaraq həyata keçirilməlidir. Mətnin oxunmasının təbii bir prosedura daha yaxın olması üçün şagirdlərdən mətnin məzmunu, mövzusu, mətn növü (məsələn, qəzet məqaləsi), mənşəyi haqqında fərziyyələr irəli sürmələrini istəmək faydalıdır. Bu əsər şagirdləri məntiqi olaraq növbəti oxu mərhələsinə aparacaq.

2. Sintaktik oxu ilkin

fərziyyələri təkzib edir və ya təsdiq edir. Mütləq özünə oxumaqdır. Uca səsle oxumaq oxumağı yenidən oxumağa çevirir və bu da fəaliyyətin növünü və məqsədini dəyişir. Əks təqdirdə, mətnin məzmunu linqvistik aspektlərə endirilə bilər ki, bu da oxu bacarıqlarının formalaşdırılması işinin məqsədi deyil. Təkrar oxu, mətndəki müəyyən bir məlumatın anlaşılmasını təmin edir. Müəllim və sinif arasında bir söhbət şəklində həyata keçirilən nəzarət metodologiyasının növbəti mərhələsinin məzmununa görə müəllimi yönləndirir.

3. Seçmə oxu, mətndən verilən məlumatı seçmək məqsədi daşıyır. Seçmə oxu mərhələsinin məqsədi, anlaşılmaz və ya tərcümə ilə bağlı heç bir izahat vermədən mətnin məzmununu maksimum dərəcədə başa düşməkdir. Kontekstual təxmindən istifadə edərək, şagird tədricən mətnlə işləmək, məzmununa tam daxil olmaq üçün "platforma" qurur. Məlumat mətninin axtarış oxumasının vəzifəsi tarixləri, yerləri, adları, təsvirləri, nömrələri və s.

4. Axtarış işi mətnin əsas məzmununu başa düşməyə və yeni leksik və qrammatik vahidlərin mənası haqqında fərziyyələrin inkişafına kömək edir. Buna görə axtarış oxu mərhələsində yeni qrammatik materialla tanış olmaq və yeni söz ehtiyatını semantizasiya etmək üçün işlər aparılmalıdır. Düzgün təşkil edilmiş axtarış oxu mərhələsində, mətndə olan yeni leksik materialın həcmi artıq şagird üçün böyük görünür və naməlum qrammatik hadisələrin mənası mətnin

təşkilində iştirak etməklə təhlil etməyə mümkün olur.

5. Mətnin məzmununu tam başa düşmək, əsas vəzifəsi mətnin semantik işlənməsi olan bir məşqlər sisteminin yerinə yetirilməsi zamanı həyata keçirilir. Kommunikativ öyrənmə prinsipləri, təlimlərin bir insanın həqiqi ünsiyyət davranışını təkrar etməsini tələb edir, bu halda (məlumat mətni) məlumat və onun təhlili ehtiyacını ödəyir. Buna görə də, bir məlumat mətni ilə işləyərkən, çoxlu seçimlər, dəyərlərin qiymətləndirilməsi, mətnin fikirlərinin təsdiqlənməsi və ya təkzib edilməsi və məlumatların təsnifatı üçün məşqlər məhsuldar olur. Mətni tam başa düşdüyünü yoxlamaq üçün təsirli bir məşq, məlumatı şifahi olmayan formaya çevirmək kömək edir. Məsələn, diaqram tərtib etmək (kim, nə vaxt, harada, niyə), xəritələrlə işləmək və s.

6. Mətni tam başa düşmək təkcə onun məzmununu deyil, həm də mətnin quruluşunu başa düşməyi nəzərdə tutur. Bu mərhələ mətnin quruluşunu anlamaq üçün məşqlər sistemini əhatə edir. Məlumat mətni ilə işləyərkən aşağıdakılar baş verir:

- planın tərtib edilməsi və ya yenidən qurulması;
- mətnin məntiqi, xronoloji, səbəb-nəticə əlaqələrinin bərpası;
- mətn janrının qurulması qaydalarını müəyyən etmək (məsələn, "Hər şey haqqında qısaca").

Belə bir texnikanı tətbiq edərkən, mətn haqqında tam bir anlayış əldə edilir, şagirdin idrak strategiyaları, bacarıqları səmərəli şəkildə inkişaf etdirilir, mətnlə işləmək, tələbəni modelə uyğun danışarkən və ya yazarkən əldə etdiyi məlumat və bacarıqlardan istifadə etməyə hazırlayır.

Mətn növlərinin hər birinin oxu bacarıqlarının formalaşması üçün özünəməxsus potensialı var.

Mübahisəli publisistik mətn, xüsusi bir quruluş və mübahisəni ifadə etməyə xidmət edən leksik və qrammatik vasitələr sistemi ilə fərqlənir. Bu xüsusiyyətləri başa düşmək məntiqi, əsaslandırılmış şifahi ifadəni öyrətməyin vacib hissəsidir. Mətn arqumentinin quruluşunu anlamaq üzərində iş artıq müəyyən bir ünsiyyət tapşırığı ilə

birləşdirilmiş hissələri axtarmaqdan keçir (argument, sübut, əks argument təqdim etmək, Məsələn, nəticə çıxarın). Tam

anlayışla oxumaq mərhələsində tematik söz ehtiyatlarını axtarmaq və düzəltmək mümkündür; müəyyən bir ünsiyyət vəzifəsini ifadə etməyə xidmət edən söz ehtiyatı (məsələn, bir nöqteyi -nəzər təqdim etmək); məntiqi əlaqə vasitələri; əks argument gətirən klişələr, polemik mühakimə, nəticə və s. Bədii mətn

xarici dilin tədrisində ya bütöv, lakin qısaldılmış və ya uyğunlaşdırılmış hekayə / nağıl şəklində və ya alıntı şəklində istifadə olunur. Bütün bir əsər nümunəsindən istifadə edərək hekayənin kompozisiyasını effektiv şəkildə öyrədə bilərsiniz. Tədris mətnləri üçün quruluşu asanlıqla intriqa epizodlarının kanonik ardıcılığına endirilə bilən əsərlər seçilməlidir: ilkin mərhələ, dəyişdirici element, bükülmə, həlledici hərəkət, inkar. İkinci xarici dildə oxumağı

öyrədəndə, artıq ilkin mərhələdə müxtəlif növ mətnlərdən istifadə edilməlidir. Bu, ünsiyyət bacarıqlarının tamamlayıcı təbiəti sayəsində mümkündür. Prototip mətnin struktur xüsusiyyətlərini bilmək sayəsində dil baxımından mürəkkəb mətn asanlıqla başa düşülə bilər. İnkişaf etmiş kontekstli bacarıqlar, sosial-mədəni məzmunu az bilinən və ya ümumiyyətlə bilinməyən mətni başa düşməyə kömək edəcək.

Tam formalı oxu bacarıqlarının formalaşması üçün dərslik mətnləri ilə işləməklə məhdudlaşmaq olmaz. Oxumaq bacarığı, şagirdin dərslə xaricdən, "cəmiyyətdən" gələn mətnlərlə: mətbuat və internet mətnləri, fərdi oxumaq üçün kitablarla davamlı qarşılıqlı əlaqəsi nəticəsində formalaşır. Müasir, orijinal mətnlərlə tanış olmaq təcrübəli oxucunun bacarıqlarını inkişaf etdirməyin yoludur. Şagirdin qəbuledici söz ehtiyatını genişləndirməyə, oxu bacarıqlarını, mətni başa düşmək üçün fərdi idrak strategiyalarından istifadə etmə qabiliyyətini artırmağa kömək edir.

İkinci bir xarici dil öyrədərkən mətn seçiminə yanaşma yalnız tematik və ya qrammatik deyil, həmçinin də diskursiv olmalıdır. Təlimin məzmununda təqdim olunan müxtəlif tipli mətnlər şagirdlərə nəinki oxu bacarıqlarını mənimsəməyə, həm də danışma və yazma bacarıqlarının formalaşması üçün faydalı olan nitq əsərlərinin qurulması nümunələri haqqında fikirlər sistemini

inkişaf etdirməyə imkan verəcəkdir.

Nəzarət sualları və tapşırıqlar

Niyə oxu bacarıqlarının formalaşması (mətni başa düşmək) danışma və yazma bacarıqlarının inkişafı üzərində işləmək üçün əsas ola bilər? Bu baxımdan şagirdlərə hansı mətn əsaslı məşqlər təklif edilməlidir?

İkinci xarici dildə hansı oxu strategiyaları öyrədilir? Oxu strategiyaları ilə onları öyrətmə üsulları arasındakı fərqi göstərin. Oxu strategiyasının seçimini nə müəyyənləşdirir?

Təhsil mətnlərini təsnif etmək üçün hansı meyarlardan istifadə etmək olar? Təsnifatlardan hansı xarici dil öyrətmək üçün daha faydalıdır?

Oxu anlama strategiyasını öyrənmək üçün lazım olan addımları sadalayın. Bu nitq bacarıqlarının öyrədilməsi metodu, nitqin leksik və qrammatik aspektlərinin öyrədilməsi üsulları, danışma və yazmağın öyrədilməsi metodu ilə necə birləşdirilməlidir?

Praktik tapşırıqlar

Eyni yaş qrupu şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuş yerli və fransız dərsliklərindən birində oxu texnikasını öyrətmək üçün məşq sistemlərini müqayisə edin. Oxşarlıq və fərqliliklər qurun. Sizcə, şagirdlərə fransız dilini ikinci xarici dil kimi öyrətmək üçün hansı metod daha uyğundur? Niyə? Tapıntılarınızı müşahidələrinizlə müqayisə edin.

İstifadə

etdiyiniz dərslikdən iki fərqli mətn növü seçin və şagirdlərə oxu strategiyalarından birini öyrətmək üçün bir sıra üsullar hazırlayın. Mətnlərin tipoloji mənsubiyyətinə görə tədris metodlarının fərqi göstərin.

Son vaxtlar kitablar,

qəzetlər, jurnallar əsas məlumat mənbəyi idi, lakin 21 -ci əsrin əvvəllərində vəziyyətləri dəyişməyə başladı. Hər gün məktəblilər audio-video materialların və internetin xeyrinə kitablardan imtina edirlər. Hal -hazırda internet bütün məlumatların əsas bazasıdır. Bu baxımdan, çap nəşrlərini oxumaqdan imtina, kitaba olan marağın azalması və nəticədə alınan məlumatları savadlı şəkildə qəbul edib emal edə

bilməmək problemi yarandı.

Ancaq oxu sənəti müasir dünyamızda ən faydalı və tələb olunan bacarıqlardan biridir. Hər addımda, hər hansı bir peşəkar və qeyri-peşəkar fəaliyyətdə oxumağa rast gəlirik. Oxumaq, bir insana artan məlumat axınlarını sürətli və məhsuldar şəkildə idarə etməyə, müstəqil şəkildə inkişaf etdirməyə imkan verən bir növ sistemdir. Yalnız lazım olan məlumatları müxtəlif mənbələrdə tapa bilmək deyil, həm də düzgün işlədə bilmək də vacibdir.

Müasir təhsilin əsas vəzifəsi, xarici dildə də daxil olmaqla məlumatların axtarışı və işlənməsi ilə birbaşa əlaqəli olan özünü tərbiyə etmə bacarığının öyrədilməsi zehni əmək mədəniyyətinin özünütənqidçi düşüncəsinin inkişaf etdirilməsidir. İkinci nəsil FSES-ə keçidlə əlaqədar olaraq təhsil "ömür boyu öyrənmə" meylini aldı. Şagirdlər arasında öyrənməyə şüurlu maraq yaradacaq bir növ öyrənmə fəaliyyətini təmsil edən proses başladı. Bu səbəblərdən məktəbdə xarici dil öyrənmə prosesi kəskin şəkildə dəyişdi. E.I. Passov hesab edir ki, "xarici dillərin öyrədilməsində məqsəd xarici dilin kommunikativ səriştəsinin formalaşmasıdır - mədəniyyət nümayəndələri ilə xarici dil ünsiyyəti aparmaq bacarığı, yəni mədəniyyətlərarası ünsiyyət qurma qabiliyyəti"]. Qeyd etmək lazımdır ki, ünsiyyət qabiliyyətinin inkişafı birbaşa oxumaq qabiliyyəti ilə bağlıdır. Müasir təlimdə oxumaq, xarici dilin öyrənilməsində mühüm yer tutan ayrı bir nitq fəaliyyət növü kimi başa düşülür. İndiki vaxtda mütəxəssislər və praktiklər yalnız xarici dildə oxumağı öyrətmək deyil, həm də həyatda daha fəal istifadə etmək üçün bu nitq fəaliyyətindən düzgün istifadə etmək üçün oxumağın yeni formalarının, metod və üsullarının axtarışına böyük diqqət yetirirlər.

Ədəbiyyatı hədəf dildə oxumaq və düzgün məlumat çıxarmaq, söz ehtiyatının formalaşması, nitqin inkişafı, ölkənin mədəniyyəti ilə tanış olmaq, müxtəlif sahələrdə x Mövcud metodik ədəbiyyatda oxumaq qrammatikanın, lüğətin, dinləmənin təsirli vasitəsi hesab olunur. Ancaq qeyd etmək lazımdır ki, yeni tədris standartları ilə əlaqədar olaraq oxumaq yalnız dil nəticələrinə nail olmaq üçün əsas vasitə deyil, həm də müstəqil nitq fəaliyyətinin bir növü kimi çıxış etməlidir.

Şagirdlər oxumağı bilmirlərsə, səhv təfsir edilmiş bir tapşırıq, bunun nəticəsində səhv yerinə yetirilməsi,

hər hansı bir vacib məlumatın olmaması, materialı təhlil edə və sistemləşdirə bilməməsi, öz fikrini ifadə edə bilməməsi kimi çətinliklərlə üzləşə bilərlər. Ancaq məhdud öyrənmə müddəti ərzində işi oxumağı öyrənmə prosesini gücləndirəcək və digər bacarıqların inkişafını optimallaşdıracaq şəkildə qurmaq çətindir. Beləliklə, xarici dil dərində müəllimin vəzifəsi dəqiq olaraq oxumağın öyrədilməsi üçün forma, texnika seçimi ilə ikiqat artırılır ki, bu proses məqsədəuyğun və məhsuldardır. Məndən məlumat çıxarmaq bacarığı, artıq qeyd edildiyi kimi, oxu texnikasını öyrənmək ehtiyacını nəzərdə tutur. Bu bacarıqları mənimsəmək üçün şagirdlər səsləri və hərfləri düzgün əlaqələndirməli və bir cümləni düzgün intonasiya etməlidirlər. Təcrübə göstərir ki, xarici dildə oxumaq texnikasına yiyələndikdə şagirdlər bir sıra çətinliklər yaşayırlar. Bunlara qrafik işarələrin tanınması və onların səslənməsi, ayrı - ayrı sözlərin oxunması, vurğu, intonasiya və s. daxildir. Bu çətinliklər MNI və VNI - nin hərəkətlərindən qaynaqlanır. Ana dilinin müdaxiləsi, fransız dilində oxunmayan bütün hərflərin oxunmasında, vurğuda və intonasiyada özünü göstərir. Bu eyni hərfin fərqli mövqələrdə tələffüz edilməsində, eyni səslərin fərqli yazılışlarında özünü göstərir.

Buna görə də fransız dilində oxumağın tədrisi metodikası şagirdlərin oxumaq qaydalarını və xüsusi məşqlər sistemini mənimsəməsini təmin edir. Oxumağı öyrənmək iki mərhələni əhatə edir: mütaliənin əsaslarının formalaşması mərhələsi və oxu bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi mərhələsi. Uca səslə oxumaq texnikasını öyrədikən, mətn əvvəli və mətn dövrləri şərti olaraq ayrılır (G.V. Rogova). Mətn əvvəli dövrün məqsədi qrafikləri işləmək və oxumaq qaydalarını öyrənməkdir.

Şagirdlər əvvəllər şifahi nitqdə işlədilən hecaları, sözləri, ifadələri və cümlələri oxumağı, mətn işarələməsinin simvolizmini, qadağan qaydalarını mənimsəməyi öyrənirlər (rəsmi sözləri vurğulamayın, bir məqalə ilə isim arasında, bir ön sözlə bir ara arasında durmayın) əlaqəli söz və s.). Oxu qaydalarının formalaşdırılması və onların tətbiqi leksik materialın həcmindən və qaydanın özündən asılıdır. Yığılan material üçün ümumiləşdirmə qaydası, fərdi hallar üçün isə təlimat qaydası verilir. Qaydalara uyğun olaraq oxunmayan və transkripsiyası olan bir lüğətdə verilmiş

sözlər, müxtəlif təlimlərdə təkrar -təkrar təkrarlanmaqla bənzətmə əsasında mənimsənilir. İlk mərhələdə oxu texnikasını öyrənmək split əlifbanın istifadəsi ilə əlaqədardır. Onunla işləmə üsulları çox müxtəlif ola bilər: müəllim səsləri tələffüz edir - şagirdlər onları lövhəyə qoyurlar; müəllim bir sözü çağırır - şagirdlər onu masaların üstünə, bir şagird isə lövhədə; müəllim sözü özü ortaya qoyur - şagirdlər oxuyur; müəllim əlifbanı masanın üstünə qoyur və tələbəni göstərilən sözü tərtib etmək üçün lazım olan hərfləri seçməyə dəvət edir. Hərflərin sayı ilə səslərin üst-üstə düşmədiyi sözlərdə səs-hərflər təhlili aparılır. Müəllim lövhəyə bir söz yazır, tələffüz edir və neçə səs olduğunu soruşur, sonra hərfləri saymağı təklif edir və hərflərin səslərə uyğunluğunu göstərir. Şagirdlər daha sonra sözü xorla təkrarlayırlar və müəllim oxşar oxu nümunələri yazır. Oxu texnikasını öyrətmək üçün qrafema-fonemik yazışmalar üzrə məşqlərdən də istifadə olunur. Məsələn, müəllim hərflər birləşmələrinin oxunması qaydasını bildirir və onunla nümunələri lövhəyə yazır və şagirdlər oxuyur. İlk mərhələdə atalar sözləri, şeirlər, dialoqları ucadan oxumaq tətbiq olunur. Sadəcə, lakin ardıcıl mətnlərin ortaya çıxması ilə bütün təhsil pillələrinə qədər uzanan bir mətn dövrü başlayır. Bu dövrün vəzifəsi şagirdlərə xarici dildə olan mətni eyni vaxtda qavramağı və başa düşməyi öyrətməkdir. Mətnləri oxumağı öyrətmək üç rejimdə aparılır: 1. İstinad əsasında ucadan oxumaq. İstinad mətnin müəllim tərəfindən oxunması və ya qeyddəki mətn ola bilər. Mətni oxumadan əvvəl çətin hadisələrin səs-hərflər təhlili aparılır. Standart iki dəfə təqdim olunur: əvvəlcə ifadəli davamlı bir mətnlə, sonra da şagirdlərin standartı təqlid edərək oxuduqları fasilələrlə. Sonda şagirdlər mətni fasiləsiz oxuyur, əvvəlcə pıçıltı ilə, sonra ucadan. Şagirdlərin passivliyinin qarşısını almaq üçün bu rejim müstəqil oxu ilə birləşdirilməlidir.

2. Standart olmadan, ancaq vaxtında hazırlaşaraq ucadan oxumaq. Aşağıdakı ardıcılıqla aparılır: mətnin işarəsi ilə özünü oxumaq, cüt -cüt oxumaq (müəllim cütlərə bağlanır, səhvləri və düzgün oxunuşunu qeyd edir).

3. İstinad və ilkin hazırlıq olmadan oxumaq. Burada iki mərhələ fərqlənir: əvvəllər işlənmiş mətnləri oxumaq və yeni mətnləri oxumaq. Birincisi oxumağın səlis və ifadəli olmasını inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır, ümumiyyətlə ən yaxşı oxucu müsabiqəsi şəklində bir mövzu üzərində işin sonunda

aparılır. Yeni mətnləri oxumaqdan əvvəl təlimlərdə yeni leksikrammatik material hazırlanır. Ən yaxşı oxucu yarışması olaraq da keçirilə bilər. Bütün bu iş rejimləri bir-birini əvəz etməlidir. Yadda saxlamaq lazımdır ki, ucadan oxumaq bir öyrənmə vasitəsidir, buna görə də sinifdə onunla məşğul olmayın. Bir ünsiyyət vasitəsi olaraq oxumaq özünü oxumaqdır. Bu baxımdan, gələcəkdə ucadan oxumaq bəzən nəzarət və ifadəli oxu rolunda istifadə olunur.

1.2 Müxtəlif oxu növlərindən istifadə Xarici dilin erkən öyrədilməsi problemi nisbətən yaxınlarda yaranıb və istər ölkəmizdə, istərsə də xaricdə kəskin mübahisələrə səbəb olub. Bununla bağlı fərqli fikirlər səsləndirildi. Xüsusilə bunun uşaqların həddindən artıq yüklənməsinə, psixikasına mənfi təsir göstərəcəyinə, uşaqların xarici dilin şüurlu şəkildə mənimsənilməsinə hazır olmadıqlarına və inkişafına müdaxilə edəcəyi təqlid yolu üçün heç bir şərt olmadığını söylədilər. Sonradan aparılan psixoloji tədqiqatların nəticələri, ölkəmizdə ibtidai sinif şagirdlərinin eksperimental tədrisinin gedişatına dair çoxsaylı müşahidələr xarici dilin erkən tədrisinin uşaqların inkişafına faydalı təsir göstərdiyini müəyyən etməyə imkan verdi. Danışqlarını və ümumi inkişafını stimullaşdırır, uşaqları digər xalqların mədəniyyəti ilə tanış edir, fransız dilini mənimsəmək üçün zəmin yaradır. Oyun, səslər, hecalar və sözlər daxil olmaqla demək olar ki, hər hansı bir dil materialını, hər hansı bir dil vahidini ünsiyyət baxımından dəyərli etməyə imkan verir. Bu xüsusiyyətlərə görə erkən öyrənmə xarici dilləri həqiqətən ünsiyyətçi şəkildə öyrənmək üçün unikal imkanlar təqdim edir. Metodologiyada daha az mübahisəli olan, kiçik məktəblilər üçün fransız dilinin öyrədilməsi üsulları idi. Uzun müddətdir ki, müxtəlif ölkələrdə xarici dilin tədrisinə əsaslanan psixoloji pedaqoji konsepsiya var idi. Bu konsepsiyaya görə, uşaq ana dilini böyüklərin nitqinin təqlidi nəticəsində öyrənir. Yəni təqlid yolu ilə, məqsədli təlim keçmədən. Buna görə də, yeni bir dil öyrədərkən, müəyyən bir yaş üçün ən təbii və əlçatan olan yolu istifadə etmək lazımdır. Ancaq sonradan uşaqların nitqinin psixolinqvistik və psixoloji tədqiqatları, ana dilinə yiyələnmə imitativ nəzəriyyəsinin bir çox müddəalarını təkzib etdi. Uşaqlıqda ana dilini mənimsəmək üçün təqlidin əsas mexanizm olmadığı

eksperimental olaraq sübut edilmişdir. İbtidai sinif şagirdlərinin qavrayışı çox vaxt yalnız mövzunun tanınması ilə məhdudlaşır. Yaşla uşaqlar qavrayış texnikasına yiyələnirlər, obyektlərin əsas xüsusiyyətlərini vurğulamağı, müxtəlif detalları görməyi öyrənirlər. Birinci sinif şagirdlərindən fərqli olaraq, 2-3-cü sinif şagirdləri nəinki mövzunu adlandırı, həm də təsvir edə bilirlər. 2-ci sinifdə sözlərin qavranılması aydınlığa ehtiyac duyur, 3-4-cü siniflərdə buna ehtiyac azalır. Bu yaşda qavrayışın inkişafı üçün oxşar obyektləri müqayisə etməyi, aralarındakı fərqləri tapmağı öyrənmək lazımdır. Bu cür işlərin nəticəsi olaraq qavrayış daha da dərinləşir və müşahidəyə, yəni mənalı və məqsədyönlü qavrayışa keçir.

Məktəbdən əvvəl diqqət uşaqlarda qeyri -ixtiyari olur. Məktəb dövründə könüllü, şüurlu idarə olunan diqqət inkişaf edir. Sinifdə şagirdlər artıq müəllimin izah etdiyi material üzərində cəmləşə bilirlər. Ancaq yenə də bəzən qeyri –sabitlik yaranır. Kiçik tələbə yalnız yaxın motivasiya olduqda (müəllimin tərifini qazanmaq üçün yaxşı bir qiymət alsın) konsentrasiya ola bilər. Dərsdə diqqəti saxlamaq üçün uşaqları yormamaq üçün dərsdə müxtəlif fəaliyyətlərdən istifadə etmək lazımdır. Bu yaşda könüllü diqqətə əlavə olaraq diqqətin əhatə dairəsi genişlənir, onu müxtəlif hərəkət növləri arasında bölüşdürmə qabiliyyəti formalaşır. Buna görə də, uşağın hərəkətlərini yerinə yetirərək yoldaşlarının işini izləyə bilməsi üçün tapşırıqlar vermək lazımdır. Yaddaş öyrənmə fəaliyyətinin əsas komponentidir. Kiçik məktəblilərin semantik yaddaşdan daha çox vizual inkişafı var. Xüsusi obyektləri, faktları, hadisələri xatırlamağı bacarırlar. Ancaq uşaqları əsas məktəbə hazırlamaq üçün məntiqi yaddaşını, mənalı əzbərçiliyini inkişaf etdirmək lazımdır. Bunun üçün əzbərləməyi düzgün təşkil etməyi, materialı semantik hissələrə, bölmələrə ayırmağı, dəstək nöqtələrini vurğulamağı öyrətmək üçün xüsusi işlər aparılır, əsas olan hər bir keçiddədir. Bu cür iş şagirdlərin hekayənin, şəkillərin məzmununu təkrar söylədiyi andan başlamalıdır. Planlaşdırma, öyrənilənlərin məntiqi ardıcılığını və əlaqəsini dərk etməyə imkan verən ən təsirli üsullardan biridir. İbtidai məktəbdə bu məqsədlər üçün tanınmışlarla əlaqəli müqayisə üsulları da istifadə olunur. Bu üsullar əvvəlcə əyani vasitələrin (əşyalar, şəkillər) köməyi ilə, sonra yeni və köhnə material

arasındakı oxşarlıqların tapılması, plan tərtib edilməsi və s. Məntiqi yaddaşı öyrətmək üzərində işləmək, istər -istəməz yaddaşa məhəl qoymamaq demək deyil. Xarici dil öyrədərkən hər iki növ material üçün həm könüllü, həm də qeyri -iradi yadda saxlama formalaşdırmaq lazımdır - şifahi və vizual.

Kiçik

yaşlı şagirdlərin düşüncəsi iki mərhələdən ibarətdir. İlk iki ildə düşüncələri məktəbəqədər uşaqlara bənzəyir. Uşaqlar müəyyən kateqoriyalarda düşünür, mühakimələri bir tərəflidir, Nəticələr çıxarılan məlumatla birbaşa mühakimə olunur. Buna görə də təlim əsasən vizual fəaliyyət planında aparılmalıdır. İkinci mərhələdə (3-4 siniflər) mühakimələr təhlil və sintezin nəticəsidir, mücərrəd mühakimə və ya başqa şəkildə ümumiləşdirilmiş biliklər formalaşır. Psixologiyada müəyyən bir yaşda nəzəri düşüncə formalarının inkişaf etdirilməsinin mümkünlüyünü sübut edən tədqiqatlar mövcuddur (Elkonin D.B., Davydov V.V.).

Kiçik məktəblilərdə nəzəri təfəkkürün (yəni anlayışlarla düşünmənin) inkişafından bəhs edən psixoloqlar, konkret düşüncə inkişaf etdirdiklərini qeyd konsepsiya formalaşdırmaq üçün uşaqlara bir obyektin atributlarına fərqli yanaşma öyrətmək, onlara vacib atributların olduğunu göstərmək lazımdır ki, onsuz da obyekt müvafiq konsepsiya ilə təyin oluna bilməz. Üçüncü sinifdən başlayaraq şagirdlər daha geniş və dar anlayışları ayırd etməyi, əsaslandırılmış sübutlar verməyi, mübahisə etməyi bacarmalıdır.

Neyrofizioloji araşdırmalara görə, ibtidai sinif şagirdlərində şifahi və yazılı xarici dil nitqinin inkişafı üçün fonemik eşitmə və yaxşı inkişaf etmiş eşitmə qavrayışı tələb olunur. Səsləri ayırd etmək qabiliyyətinin olmaması, oxumaq, yazmaq, mətnlərin məzmununu anlamaqda pozulmalara səbəb olur. Bu tədqiqatlar həm də öyrənmə prosesində beynin sol və sağ yarımkürə-lərinin işindəki fərqlərin nəzərə alınmasının zəruriliyini sübut edir. Müəllimdən sonra çoxsaylı təkrarlamalar, sözlərin mexaniki yadda saxlanması və sağa kifayət qədər yük gəlməməsi nəticəsində xarici dil öyrənməkdə sol yarımkürə üstünlük təşkil edərsə, bu, beyin fəaliyyətində bir tarazlığın pozulmasına, uşaqların tez yorğunluğuna və itkisinə səbəb olur. mövzuya maraq. Kiçik məktəblilərin nitq düşünmə fəaliyyətinin düzgün işləməsi üçün eşitmə qavrayışından, xarici dildə öz düşüncələrinin formalaşmasından məsul

olan sağ yarımkürənin fəaliyyətini inkişaf etdirmək lazımdır. çoxalma. Yuxarıda göstərilənlər, ibtidai məktəbdə fransız dilin tədrisi üçün yeni tələblər irəli sürməyə imkan verir: -fransız dili şüurlu şəkildə öyrənilməli, öyrənmə təqlid prosesinə çevrilmə-məlidir;

- ana dilinə güvənmək, hər iki dildə oxşar və fərqli cəhətləri vurğulamaq lazımdır; uşaqlar ünsiyyət vasitəsi olaraq fransız dili mənimsəməlidir, yəni təhsilin bütün komponentləri kommunikativ məqsədə tabe olmalıdır;

- sinifdə çox fərqli vizual vasitələr olmalı, hər şey oynanmalı və nümayiş olunmalıdır.(ProtasovaE.Yu.).

1.3. Nitq fəaliyyətinin bir növü olaraq oxumağı öyrətmək problemi

Oxu qəbuledici bir nitq fəaliyyətidir və yazılı mətndən məlumatların çıxarılması prosesidir. Oxumağın psixofizioloji əsasını vizual, nitq motoru və eşitmə analizatorları arasındakı əlaqə təşkil edir. Bu vəziyyətdə, məlumat vizual kanaldan gəldiyindən, vizual analizator əsas rol oynayır. Məlum olub ki, oxuyar-kən qrafik işarələr beyin qabığına gedən sinir impulsları yaradan görmə reseptor-larına təsir edir. Eyni zamanda göz mütərəqqi spazmodik hərəkətlər edir. Eksperi-mental olaraq da ola bilər ki, oxuyan tələbə nəinki mətni görür, həm də tələffüz edir və özünü eşidir. Onun intensivliyi mətnin mürəkkəbliyindən və oxu xüsusiyyətlərinin inkişaf səviyyəsindən asılıdır. Eşitmə hissini oxumağın düzgünlüyünü idarə etmək imkanı verir. Buradan son nəticələr çıxır: Xarici dildə olan bir mətni başa düşmək üçün standartların əsasını (leksik, qrammatik) yadda saxlamaq lazımdır ki, tanınma anında olsun.

1. Şagirdlərin çox işləməməsi üçün digər nitq fəaliyyət növləri ilə müəliə etmək lazımdır.

2. Oxumağı öyrənmək, dil işarələrinin vizual, nitq-motor və eşitmə şəkillərini birləşdirməyi öyrənmək deməkdir. Bu, hərfləri səslərlə əlaqələndirmək bacarıq-larını inkişaf etdirmək ehtiyacını nəzərdə tutur. Eyni zamanda, mətni oxumaq qabiliyyəti əslində oxumaq deyil.

Oxumağı

mənimsəmək, sözlərin vizual və eşitmə-motor şəkillərini mənaları ilə

əlaqələndirməyi, bir cümlədəki sözlərin əlaqələrini ayırd etməyi nəzərdə tutur.

Oxumaq, zehni proseslər baxımından müxtəlif səviyyələrdə davam edir: məzmunu təxminən başa düşmək qabiliyyətindən tutmuş, oxucunun yalnız müəllifin düşüncə qatarını yenidən yaratmadığı, həm də oxuduqlarını müqayisə etdiyi, sintez etdiyi, əsas fikri qəbul edir və ya rədd edir, düşüncəsini yenidən təşkil edir və ya yeni bir baxış nöqtəsinə dayanır [16]. Başqa sözlə desək, oxuyarkən mətnin mənasını və məqsədini anlamaq qabiliyyəti, şəxsi niyyətlərini dil şəklində, təsir edən bir qüvvə ilə ifadə etmək qabiliyyəti özünü göstərir.

Oxumaq, hər hansı digər fəaliyyət kimi, həmişə məqsədyönlüdür. Oxumağın məqsədi mətndə olan məlumatların çıxarılması və işlənməsi ilə mətni başa düşməkdir. Oxuma vəziyyətinə əsasən, bu və ya digər çap mənbəsinə istinad onun məqsədindən asılıdır: bəzən məqalənin və ya kitabın nədən bəhs etdiyini müəyyən etmək kifayətdir; digər hallarda - mətnin bütün mahiyyətini, müəllifin müəyyən faktlarını və ya düşüncələrini başa düşməə ehtiyac duyulur. Məqsəd oxunuşun xarakterini və oxucunun mətndən çıxardığı məlumatların miqdarını müəyyən edir. Başqa sözlə, oxu nəticələri oxucu arasında, eyni mənbələrdən istifadə edərkən belə vəziyyətə və qabiliyyətinə görə dəyişə bilər. Müstəqil bir nitq fəaliyyət növü olaraq oxumağı öyrətməyin vəzifələri aşağıdakılardır: "şagirdlərə müəyyən oxu texnologiyalarından istifadə edərək xüsusi bir nitq problemini həll etmək üçün lazım olan həcmdəki mətndən məlumat çıxarmağı öyrətmək" [22.141]. Müəyyən nitq problemlərini həll etmək üçün oxu növlərini ayırmaq, müəyyən texnologiyalardan istifadə etmək lazımdır.

Oxumaq həm də dil sərəştəsinin formalaşması və idarə edilməsi vasitəsidir, çünki oxuduqdan istifadə edərkən şagirdlər dilin və nitq materialının mənimsənilməsi prosesini aktivləşdirirlər. Söz və qrammatikaya nəzarət etmək, dinləmək, yazmaq və danışmaq üçün ünsiyyətə yönəlmiş vəzifələr oxumaq qabiliyyətini nəzərdə tutur və yazılı mətnlər və təlimatlar əsasında qurulur. Bütün dil və nitq bacarıq və bacarıqlarının formalaşması və inkişafı üçün məşqlər də məşqlər və tapşırıqlar üçün mətn və yazılı təlimatlara əsaslanır.

ZI Klychnikovanın araşdırmasına görə, 7 anlayış səviyyəsi var. Birinci səviyyələr (söz və ifadələr səviyyəsi) parçalanmış anlayış deməkdir. Söz və ifadələrin

mənasını öyrənən oxucu mətnin mövzusunu başa düşür. Üçüncü səviyyə (cümlələrin anlaşılması) daha çətinidir, çünki bir cümlə algılananda ayrı -ayrı komponentlərə bölünür və aralarında əlaqə qurulur. Dördüncü və beşinci anlayış səviyyələri müəllif tərəfindən oxu növləri və məlumatların xüsusiyyətləri ilə əlaqələndirilir. Son iki səviyyə texniki bacarıqların tam formalaşması, dəqiqliyi və dərk dərinliyi ilə seçilir. Beləliklə, oxumaq bir -biri ilə əlaqəli iki xüsusiyyətdən ibarətdir - qavrayış prosesi və oxunanı anlamaq prosesi, bu da öz növbəsində oxunan və oxunan şeyi başa düşmə texnikasını öyrənmə ehtiyacını nəzərdə tutur. Metodik ədəbiyyatda ölkəmizdə və xaricdə hazırlanmış oxu növlərinin təsnifatı üçün müxtəlif meyarlar mövcuddur. Əsas olanlar bunlardır: hədəf istiqamətinə görə baxış, giriş və öyrənmə oxu arasında fərq qoyurlar; formada, özünü oxumaqla ucadan oxumaq arasında fərq qoyurlar; məzmunun açıqlanması üsulu ilə - analitik və sintetik oxu; fəaliyyətin təşkili xarakterinə görə - hazırlanmış, hazırlıqsız, təlim və nəzarət oxu

II FƏSİLTəlimin ilkin mərhələsində fransız dilində oxumağın tədrisi texnologiyaları, metod və üsulları 2.1. Fransız dilinin tədrisində oxu bacarıqlarının formalaşmasının əsas mərhələləri

Nitq fəaliyyətinin bir növü olaraq oxumaq yalançı algılama-düşünmə prosesidir və müəyyən bacarıq və qabiliyyətlərlə əlaqədardır:

- nitq vahidinin vizual görüntüsünün eşitmə-nitq-motor obrazı ilə əlaqəsi;

-nitq vahidlərinin eşitmə-nitq-motor şəkillərinin mənaları ilə əlaqəsi; -

sözlərin səs şəkillərinin mənaları ilə əlaqəsi; -

qrammatik quruluşların mənaları ilə əlaqəsi.

Oxumağın öyrədilməsinin ilkin mərhələsində, kiçik bir şagirdə yalnız xarici mətni səsləndirməyi deyil, həm də mətndəki məlumatları başa düşməyi və qiymətləndirməyi öyrətmək vacibdir. Səs-məktub paketini oxuduqlarınızın semantik mənası ilə əlaqələndirmək lazımdır. Bu, ibtidai sinif şagirdlərinin ehtiva etdikləri məlumat-ları fərqli səviyyədə başa düşən mətnləri oxumaq qabiliyyətinin inkişafını nəzərdə tutur:

- əsas məzmunu başa düşməklə (giriş oxu);

- məzmunu tam başa düşməklə (oxumağı öyrənmək);

- zəruri, mənalı məlumatların çıxarılması ilə (axtarışa baxmaq oxunması). Beləliklə, ibtidai sinif şagirdlərinə fransız dilində oxumağı öyrədərkən müəllim aşağıdakı bacarıq qruplarını formalaşdırmalıdır: mətnin əsas məlumatlarını müəyyənləşdirmək və vurğulamaq, hadisələr arasında əlaqə yaratmaq, oxunanlardan nəticə çıxarmaq; faktları tam və dəqiq anlamaq, bir şeyi təsdiq edən məlumatları vurğulamaq, məlumatları müqayisə etmək;

Ustalıq obyektləri olaraq, xarici dildə oxumağın texniki bacarıqlarını, həm-çinin aşağıdakıları ayırd edirik: düzgün vurğu və intonasiya ilə yüksək səsle oxu-maq; sadə (uyğunlaşdırılmamış) orijinal mətnlərin əsas məzmununu anlayın və oxuduqlarınıza münasibətinizi bildirin; təhsil və sadə orijinal mətnlərin məzmu-nunu (təlimatlar, gündəlik qaydalar, uyğunlaşdırılmış elmi populyar mətnlər) tam olaraq anlamaq və alınan məlumatlara

öz fikirlərinizi bildirmək; mətnlə maraqlanan məlumatları (axtarış oxu elementləri) tapın və ona münasibətinizi bildirin.

Bildiyiniz kimi, fransız dilində oxumağı mənimsəmək həm əlifbalar arasındakı fərqlərə, həm də fransız dilinin qrafik və orfoqrafik xüsusiyyətlərinə görə ana dili başqa dil olan tələbələr üçün bir çox çətinliklər yaradır. Yerli metodologiyada fransız dilində oxumaq texnikasının formalaşması probleminin həllinə fərqli yanaşmalar mövcuddur. Ənənəvi yanaşmaya uyğun olaraq - bütün söz metodu ilə oxumağı öyrətmək - şagirdlər hərfdən səyə, sözün qrafik formasından səs formasına keçirlər. Vurğulanan hərflər, səs və açar sözlər təmsil olunan oxu qaydasına uyğun olaraq hərflərlə tanış olur və fərdi sözləri oxuyur. Ancaq bu yanaşma ilə oxumaq ustalığı "hərflər nümunəsini" əzbərləməyə əsaslanaraq təxmin xarakteri qazanır; tələbələr onun arxasındakı səs obrazını görmədikləri üçün çoxlu səhvlər edirlər. Fransız dili tədris materialları oxu texnikasını öyrətmək üçün aşağıdakı yanaşmaları həyata keçirmişdir:

- 1) "Həm səs, həm də hərflər" - bütöv sözlərin üsulu;
- 2) "transliterasiya elementlərindən istifadə edərək səsəndən hərflər";
- 3) "4 növ RD -nin paralel mənimsənilməsi şəraitində hərfdən səyə" - bütöv sözlərin üsulu;
- 4) "şifahi irəliləmə şəraitində hərfdən səyə" - bütöv sözlərin üsulu;
- 5) "maddi əsas vasitəsilə səs və səs analizindən hərflər və alfasayısal səs yazışmalarına qədər. Təmin etdiyimiz yanaşma, effektivliyi təcrübə və diaqnostikanın nəticələri ilə təsdiqlənmiş, maddi dəstək vasitəsilə alfasayısal yazışmalara, yəni səs forma-sından səs və səs analizinə (çap mətninə etibar etmədən) gedən yolu həyata keçirir. Bu zaman sözün qrafik formasına keçidi baş verir. Qeyd etmək lazımdır ki, istifadə olunan "səs - məktub" yolu, şagirdlər üçün çətinliklər yaradan və oxumağın müvəffəqiyyətinə mənfi təsir göstərən, şifahi və yazılı nitqin qarşılıqlı əlaqəli tədrisin-də ikinci sinif şagirdləri tərəfindən səslərin və hərflərin eyni vaxtda mənimsənilməsini nəzərdə tutur. Təklif etdiyimiz texnologiyanın üstünlüyü, nitq qabiliyyətinin

formalaş-masının psixofizioloji əsaslarını, yeddi yaşlı uşaqların psixofizioloji imkanlarını və ana dilində savadlılığa yiyələnməkdə məktəb təcrübələrini və bununla əlaqədar olaraq texniki oxu bacarıqlarının inkişafını nəzərə almaqdır. Şifahi xarici dil ünsiyyəti qurma bacarığı da bu zaman inkişaf edir

Məlumdur ki, hər bir insanın fərdi təcrübəsində oxumaq şifahi nitq əsasında inkişaf edir. Uşaq, G.Roqovun düzgün qeyd etdiyi kimi şifahi nitq bacarıq və qabiliyyətlərini inkişaf etdirdikdən sonra ana dilində oxumağa başlayır və beləliklə, oxumaq şifahi nitqdən artıq məlum olan dil materialının qrafiklərində tanınma prosesinə çevrilir.

Texniki oxu bacarıqlarının formalaşması prosesi ikinci sinif şagirdlərinin (ikinci rübdə) transkripsiya işarələrini mənimsəməsi ilə başlayır (transkripsiyada şifahi nitqdə öyrənilən sözləri oxumaq və yazmaq), əcnəbinin sait və samitli fonem sistemini mənimsəmək. dil və şifahi ünsiyyət kursu zamanı müəyyən bir formalaş-ma əldə etmiş kommunikativ əsas və fonoloji qabiliyyətə əsaslanır. Fransız dilinin səs sistemini sistemləşmiş formada mənimsəmək üçün tapşırıqları müşayiət edən işarə və transkripsiya sözlərini oxumaq üçün məşqlərdən istifadə olunur:

1. transkripsiyada yazılmış sözləri oxuyun və nə demək istədiklərini söyləyin;
2. sözləri transkripsiyada oxuyun və şəkillərlə müqayisə edin / hərəkətləri yerinə yetirin

Bütün transkripsiya əlamətlərini mənimsədikdən sonra növbəti texnoloji mərhələ, ikinci sinif şagirdlərini məktublar və onların oxunması qaydaları (müxtəlif hecalı saitlərin oxunması da daxil olmaqla) ilə tanış etmək, transkripsiya işarələrinə əsaslanan sözləri, cümlələri oxumaq, mətnləri ifadəli oxumaqdır (təhsil və orijinal) Bu proses ucadan və daxildən baş verə bilər. Bu mərhələnin həyata keçirilməsi ikinci sinifin ikinci yarısını alır.

Fransız hərflərinin sirlərinin kəşfi ilə əlaqəli idrak vəzifələri ibtidai sinif şagirdlərinin idrak inkişaf vasitəsidir. Birincisi, tələbələr öz ana dillərində mövcud olan biliklərə güvənməyi nəzərdə tutan vəzifələri yerinə yetirirlər: ana dilində sait və samitləri ayırmaq və ana dilində açıq və qapalı hecaları ayırmaq.

Yalnız bu cür hazırlıqdan sonra ikinci sinif şagirdləri fransız dilində açıq və qapalı hecalar

anlayışı ilə, həmçinin ilk hərflərlə ("oxuya bilən" Aa, Ee saıtləri və Mm, Nn samıtləri ilə) tanış olurlar. "Oxumaq", buna görə sözlərlə qısa səslənir: [m], [n]). Dərstdən dərse keçən məktubların sırası, uşaqların şifahi nitqdə necə istifadə edəcəyini bildiyi sözlər qurma qabiliyyətləri ilə müəyyən edilir.

Oxu texnikasının, şifahi nitq bacarıqlarının (dinləmə və danışma) və bilişsel proseslərin inkişafının birləşməsi, şagirdlərin mənimsənilən sözləri müstəqil oxumasına yönəlmiş aşağıdakı təlimlər ilə təmin edilir. "Sözünüzü öyrənin", "Bir cümlə düşünün", "Kim davam edəcək?"

1. "Sözünüzü bilin." Məktəblilərə dərstdə oxumağı öyrəndikləri sözləri olan kartlar verilir. Şagirdin vəzifəsi müəllimin tələffüz etdiyi ifadələri diqqətlə dinləmək (eşitmə diqqəti və iş yaddaşı inkişaf edir) və alınan kartda yazılmış sözü tanımaqdır. Kimsə bir cümlədə "öz" sözünü tanıyarsa, əlini qaldırmalı, sinfə eşitdiyi cümlədən bir söz olan bir kart göstərməli və bu sözü oxumalıdır.

2. "Bir təkliflə gəlin." Şagirdlər mənimsədikləri sözləri olan kartları alırlar. Hər kəs "öz" sözü ilə cümlə qurmalıdır (müstəqil oxumaq və yazmaq qabiliyyəti inkişaf edir).

3. "Kim davam edəcək?" Şagirdlərə paylanan kartlarda uşaqların davam etməli olduqları bitməmiş cümlələr yazılır (müstəqil oxumaq və ehtimal proqnozlaşdırma qabiliyyəti inkişaf edir)

4. "Suala kim cavab verəcək?" Şagirdlər yazılı suallar olan kartları alırlar, o cümlədən yumoristik olanlar: "Faire du ski? Pouvez-vous faire un chat? Aimez-vous les chat? Voyez-vous les rose? (oxu və danışmanın birgə inkişafı) və s. Tələbə sualı oxuyur və kim cavab verirsə, əvvəlcə kartındakı sualı oxuyur.

Bu cür məşqlər yalnız oxumaq bacarığını şifahi nitqlə birləşdirməyə imkan verdiyinə görə deyil, həm də ilk növbədə, yerinə yetirildikdə şagirdlərin oxuma prosesləri inkişaf edir ki, bu da nitqin əvəzolunmaz komponentləridir: proqnozlaşdırmaq bacarığı, eşitmə qavrayışı, diqqət, şifahi-məntiqi düşüncə, təxəyyül.

İlin ikinci yarısında, sait və samit birləşmələrinin oxunması qaydalarının öyrənilməsi ilə yanaşı, ikinci sinif şagirdləri eyni zamanda semantik problemləri həll edərkən oxumaq üçün bir kitabdan təhsil mətnlərini və (əsasən) səssizcə sadə orijinal mətnləri oxumağı öyrənirlər.

Beləliklə, təklif olunan məşqlər sisteminin tətbiqinin nəticəsi, uşaqların şüur-lu və müstəqil nitq qabiliyyətlərinin inkişafı üçün möhkəm bir əsas olaraq xarici dil oxumaq texnikasının formalaşmış bacarıqlarıdır (təqlid və təkrarlama əsasında deyil) müəllimdən və ya natiqdən sonra) müxtəlif strategiyalarla 3-4-cü siniflərdə fransız dilində orijinal mətnləri oxumaq.

Əsas mərhələdə, daha kiçik bir şagirdin ünsiyyət və idrak inkişafı, müstəqil oxucu kimi formalaşmasını təmin etmək üçün oxumaq üçün kitabların köməyi ilə həyata keçirilir. Uşaqlar yalnız məlumat əldə etmək üçün müxtəlif strategiyalarla məzmunu başa düşmək qabiliyyətini deyil, həm də bir təxmin və lazım gələrsə lüğətdən istifadə etmə qabiliyyətini inkişaf etdirir. Tədris texnologiyası, şagirdləri xarici dil ünsiyyətinin reallığına hazırlamağa, oxumaq qabiliyyətlərinin formalaşmasına yönəlmiş orijinal bir mətnə (kartpostal, qısa hekayə, xarici həmyaşdına şəxsi məktub, nağıl, qafiyə, şeir, dil bükülməsi, qafiyə), pragmatik xarakterli mətnlər daxil olmaqla, məsələn: sənətkarlıq hazırlamaq üçün təlimatlar, və s.

Bilişsel inkişaf vasitələri, maraq, diqqət və ehtimal proqnozlaşdırmağı inkişaf etdirən mətndən əvvəlki tapşırıqlardır (1) və özünü idarəetmə və refleksiv özünü qiymətləndirmə qabiliyyətini, vizual qavrayış sistemini və xarici dildə danışma qabiliyyətini inkişaf etdirən mətndən sonrakı vəzifələrdir. oxunanlar əsasında şifahi və yazılı ifadələrin müstəqil qurulması üçün (2). Oxu kitabından fransız dili 2 -ci sinif dərslərinə qədər bu cür tapşırıqların nümunələrini təqdim edilir.

"Hekayənin adını oxuyun və hekayənin nədən ibarət olacağını təxmin edin", "İlk üç cümləni oxuyun və sonra nə olacağını söyləyin", "Hekayənin başlığını və ilk dörd cümləsini özünü oxuyun və a) kim olduğunu söyləyin. nağılın əsas xarakteri kimdir və adı nədir;

Əsas mərhələ çərçivəsində, fərqli bir dil icmasının əlamətlərinin təqdim olunduğu orijinal bir mətn, şagirdlərin ünsiyyət, idrak və mənəvi-əxlaqi inkişafında əsas rola malikdir, çünki bu mətnin məzmunudur. Bu, şagirdlərin fikirlərini şifahi və yazılı şəkildə müstəqil şəkildə formalaşdırmaq qabiliyyətinin inkişafı üçün əsasdır; mətn, uşaqların başqa bir

etnomədəni icmanın nümayəndəsinin linqvokultural xüsusiyyətləri ilə ən ibtidai səviyyədə tanış olduqları və onları şərh edərək öz doğma mədəniyyətlərini daha yaxşı başa düşdükləri mədəni məlumatları ehtiva edir.

2.2. Fransız dilində oxumağı öyrətməyin müasir üsulları

Müasir təhsilin əsas vəzifəsi müstəqil tənqidi təfəkkürün, zehni iş mədəniyyətinin inkişafı, xarici dildə də daxil olmaqla məlumatların axtarışı və işlənməsi ilə birbaşa əlaqəli olan özünü tərbiyə etmək bacarığının öyrədilməsidir. Yeni nəslin, şagirdlərin fərqli funksional tipli mətnlərin oxunuş xüsusiyyətlərini bilməli olduqlarını vurğulanır: pragmatik, informasiya, elmi populyar və elmi publisistik, bədii, poetik və prozaik.

Yeni tələblər səbəbindən oxumağın öyrədilməsinin tanınmış metod və üsulları yenidən qiymətləndirilir və yeni iş formaları axtarılır. Artıq qurulmuş bir məşq sistemi və oxu növlərinin təsnifatı mövcud olduğundan müəllimlər yeni iş formaları və şagirdləri mütaliyəyə cəlb etməyin yollarını tapmaq kimi çətinliklərlə üzləşirlər. Bütün tədqiqatlar birbaşa göstərilən oxu növlərinə və mətnlə işləməyin 3 mərhələsinə əsaslanır, nəticədə oxuya bilmə uğurunun, şagirdlərin marağının, müxtəlif vəzifələrin birbaşa müəllimdən asılı olduğu qənaətinə gələ bilərik: təcrübə, bilik, yaradıcılıq.

Ancaq öyrəndiyimiz materiala əsaslanaraq praktikada tətbiq etdiyimiz daha bir neçə qeyri-standart yol və üsul tapdıq: mənalı oxu, strateji oxu, tənqidi düşünmə texnologiyası və daha yaxşı başa düşmək üçün 2 mətni sintez etmək üsulu.

Xarici dil dərslərində oxu öyrədərkən mətni başa düşmək vacibdir. Federal Dövlət Təhsil Standartının modernləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq semantik oxu kimi bir anlayış ortaya çıxdı.

Semantik oxu, oxucunun mətnin semantik məzmununu anlamağa yönəlmiş bir oxu növüdür. Semantik oxu digər oxu növlərindən (məsələn, öyrənmə, giriş) fərqlənir, buna görə də bu oxu zamanı oxunan məlumatın dəyərini anlama, onun təfsiri prosesləri baş verir. Universal təhsil hərəkətləri konsepsiyasında (Asmolov A.G., Burmenskaya G.V., Volodarskaya İ.A. və s.). Bir çox universal

hərəkətlərlə yanaşı, semantik oxu hərəkətləri vurğulanır, məqsədin dərk edilməsi və kommunikativ vəzifədən asılı olaraq oxu növünün seçilməsi ilə əlaqədardır. problemin tərtib edilməsi və mətnin əsas fikri ilə əsas və ikincil məlumatların tərfi [34].

Xarici dildə oxumağın müstəqil olması, məcburiyyət altında deyil, məktəblilərin marağı ilə müşayiət olunmalı olduğu güman edilir. Ancaq praktikada kiçik şagirdlər arasında oxumağa maraq son dərəcə aşağıdır. Bu, bir çox çətinlikdən qaynaqlanır və hər şeydən əvvəl, ana dilindən fərqli qrafik işarələr sistemini mənimsəməkdə, səs-hərflər və hərflər-səs korrelyasiya bacarıqlarının, sintaqmatik oxu bacarıqlarının formalaşmasındakı çətinliklərdir. Kiçik bir tələbənin nitq yaddaşı xarici dil materialının eşitmə-şifahi şəkillərindən tamamilə məhrumdur.

İlkin mərhələdə fransız dilinin tədrisi metodlarının bir çox müəllifləri (G.V. Rogova, I.N. Vereshchagina) fransız dilində oxumağın mənimsənilməsinin şagirdlər üçün dilin qrafik və orfoqrafik xüsusiyyətlərindən qaynaqlanan böyük çətinliklər yaratdığına inanırlar, çünki orfoqrafiya sistemi 26 hərfdən istifadə edir, 146 46 fonem ötürən qrafiklər (hərflər birləşmələri). 26 cüt fransız hərfindən (böyük və kiçik) yalnız dördünü mənasına və formasına görə digər dilin əlifbasının müvafiq hərflərinə bənzər hesab etmək olar.

Tədqiqatçılar və dilçilər, sözlərdəki mövqeyindən asılı olaraq fərqli oxunan saifləri, saiflərin birləşməsinə və bəzi samitləri oxumağın böyük çətinliyinə də işarə edirlər. Fransız dilində bəzi sözlər qaydalara uyğun olaraq oxunmur və bu, şagirdləri həddindən artıq çox oxumaq qaydalarını və onlardan istisnaları yadda saxlamağa, həmçinin tədris materialını dəfələrlə təkrarlamağa yönəldir. Bundan əlavə, qrafik işarələrin qavranılması və səsləndirilməsi onları artıq şagirdin uzun müddətli yaddaşında olan standartlarla seçməyin və müqayisə etməyin nəticəsidir. İstədiyiniz qaydanı və səs-məktub yazışmalarını yadda saxlamağı özündə cəmləşdirən seçim prosesi, oxuma sürətini ləngidən və şagirdin səs hərfləri ilə uyğunluğunu tez və dəqiq qurmasına imkan verməyən müəyyən bir zaman tələb edir.

Son on il ərzində, fransız dilinin erkən tədrisində kifayət qədər təcrübə toplanmışdır ki, burada ibtidai sinif şagirdləri üçün

mütaliənin tədrisinin bütöv bir sisteminin inkişafına böyük diqqət yetirilir. Oxumağı öyrətməyin iki əsas, əsasən ziddiyyətli üsulu var: fonoloji metod və bütöv sözlər üsulu. Fonetik yanaşma əlifba prinsipinə əsaslanır. Təlimin mərkəzində hərflərin və səslərin tələffüzü (fonetika) dayanır və şagird kifayət qədər bilik topladıqda hecələrə, sonra isə bütün sözlərə keçir.

Bütün söz metodu sözləri komponentlərə ayırmadan bütöv vahidlər kimi tanımağı öyrədir. Bu üsulda nə hərflərin adı, nə də səslər öyrədilir. Şagirdə bir söz göstərilir və tələffüz olunur. 50-100 söz öyrəndikdən sonra şagirdə bu sözlərin tez-tez tapıldığı bir mətn verilir. Bu üsul Glen Doman metodu olaraq bilinir.

Bütün söz metoduna çox bənzəyən bütün mətn metodu da var. Fərq ondadır ki, bu üsul şagirdin dil təcrübəsinə daha çox müraciət edir. Bu üsulla şagirdə maraqlı bir süjetli bir mətn verilir və tanımadığı sözlərlə qarşılaşdıqda kontekstdən və ya illüstrasiyalardan istifadə edərək onların mənasını təxmin etməlidir. N. Zaitsevin üzərində yazılmış hərfləri olan kublarla işləməkdən ibarət olan üsul maraqlıdır.

Formalar kublardan (bir cüt samit və saitdən) hazırlanır, yəni, heca birləşmələri, sonra sözlər. Texnika fonetik üsullara aiddir, çünki bir forma ya heca, ya da fonemdir. Beləliklə, uşaq dərhal fonemlərlə oxumağı öyrənir, amma eyni zamanda hərf-səs yazışmaları anlayışını heç bir maneə olmadan alır, çünki kubların kənarında tək-cə formalarla deyil, həm də "tək-tək" hərflərlə qarşılaşır. Deyə bilərik ki, xarici dildə oxumağın öyrədilməsi üçün universal bir metodologiya ola bilməz. Ancaq ümumi yanaşma belə ola bilər: hərfləri və səsləri anlamaqdan, fonetikadan öyrənməyə başlamaq. Dilçilər dərsləri oxumağı öyrənmək üçün aşağıdakı iki səviyyəni təklif edir. Oxumağı öyrənməyin birinci səviyyəsi ayrı -ayrı sözləri və cümlələri oxumaqdır. Bu səviyyədə uşaqlara bunun üçün səs-hərf yazışmalarını öyrətməlisiniz, öyrənilən lüğətin şəkli olan şəkillər istifadə olunur. Oxumağı öyrənməyin ikinci səviyyəsi mətni oxumaqdır. Mətn ilə işləmək üç mərhələdən ibarətdir:

Mərhələ 1 - mətndən əvvəlki mərhələ (şagirdləri cütlərə bölün, mətndən ifadələr paylayın, bu ifadələr üzərində müzakirə təşkil edin);

Mərhələ 2 mətni oxumaq (mətnin şəxsi qavrayışı);

Mərhələ 3 - mətndən sonrakı mərhələ (ifadələrin yoxlanılması və mətn üzərində işləmək). Oxumağı öyrətməyin bu metodunun məqsədi əsas oxu bacarıqlarının formalaşdırılması, yazılı dilin deşifr edilməsi, mətnin ümumi mənasını vurğulamaq, tələb olunanların tapılmasıdır. Məlumat, mətnin gizli konteksti haqqında nəticə çıxarmaq və müəllifin düşüncəsini anlamaq isə əsas proseslərdir. Fransız dili dərsinin texnoloji xəritəsi - Oh, les copains!

Dərsin növü: dərs-oyun

Dərsin növü: birləşdirilmiş

Dərsin məqsədi: "Bahar" mövzusunda şagirdlərin ünsiyyət bacarıqlarının formalaşdırılması. Bahar tətili "

Dərsin Məqsədləri:

Praktik:

mövzusunda leksik vahidlərin istifadəsində şagirdlərin biliklərini sistemləşdirmək. Bahar tətiləri ";

indiki zamanda "avoir" (sahib olmaq) felinin istifadəsini gücləndirmək. Təhsil:

“Bahar. Bahar tətiləri ";

dərsin mövzusunda ucadan oxumaq qabiliyyətini inkişaf etdirmək;

İnkişaf edir:

- şagirdlərin intellektual, emosional və motivasiya sahələrinin inkişafı üçün şərait yaratmaq;

- şagirdlərin yaradıcılıq qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək;

- məntiqi təfəkkürün, diqqətin, yaddaşın, təxminlərin inkişafına kömək etmək;

Təhsil:

- qrup işi və zehni iş mədəniyyətini yerinə yetirərkən ünsiyyət mədəniyyətini aşılamaq; xarici dil mədəniyyətinə marağı artırmaq.

Avadanlıqlar: interaktiv lövhə, kompüter, multimediya proyektoru, dərs üçün səs yazısı, paylama materialları, dərslik.

Oxumağın öyrədilməsinin metod və üsullarını təhlil edərkən kiçik şagirdlərlə işləyən fransız müəllimləri üçün aşağıdakı tövsiyələri müəyyən etdik: oxumaq üçün mətnləri seçərkən onların metodiki və tərbiyəvi əhəmiyyətini, məzmun və formanın mövcudluğunu nəzərə almaq lazımdır; kiçik şagirdlər üçün mətnlər yaşlarına və emosional xüsusiyyətlərinə uyğun olmalıdır; oxu texnikasının tədrisi şagirdlər tərəfindən yaxşı mənimsənilmiş leksik material üzərində aparılmalıdır; xarici dilli mətnlərlə işləyərkən şagirdlər fəal yaradıcılıq fəaliyyətinə cəlb edilməlidir. Oxumağın mənimsənilməsi prosesində şagirdlərin fərdi və psixoloji xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq xarici dil mətnləri ilə işləmək üçün müxtəlif üsullardan istifadə etmək; müxtəlif oyun vəziyyətlərinə cəlb edərək şagirdlərin mövzuya dair bilişsel marağını inkişaf etdirmək; sinifdə xarici dildə ünsiyyət vəziyyətinin inkişafına töhfə verin.

Xarici dil öyrətməyin bəzi müasir üsullarını nəzərdən keçirərək, belə bir nəticəyə gələ bilərik ki, mətnlə işləyən hər hansı bir iş onunla işləməyin üç mərhələsinə əsaslanır. Bununla birlikdə, yeni iş formalarının axtarışı davam edir və müəyyən uğurlar qazanır, çünki xarici dilin öyrədilməsi şəraitində kommunikativ səriştənin, yəni oxumaq qabiliyyətinin formalaşmasına kifayət qədər diqqət yetirilir. Nəzərdən keçirilən üsullar dərstdəki işi daha məhsuldar, maraqlı, idrak və yaradıcı etməyə imkan verir. Bu üsullar şagirdlərin tədqiqat, məlumat, ünsiyyət və digər bacarıqlarının formalaşması və inkişafı, düşüncə və yaradıcılıq qabiliyyətlərinin inkişafı kimi yeni təhsil vəzifələrinin həllinə yönəldilmişdir.

III FƏSİL

Təhsilin ilkin mərhələsində fransız dilində oxumağın tədrisi üçün müasir metodların praktiki tətbiqi. 3.1. Təlimin ilkin mərhələsində fransız dilində oxu bacarıqlarının formalaşdırılması üçün metod və üsullar

İlk tədris ilində oxu üzərində bir nitq fəaliyyəti olaraq işləyərkən, müəllim aşağıdakı vəzifələri həll etməyə çağırılır: şagirdlərin bilavasitə oxuyaraq anlama ilə ucadan oxumaq texnikasını formalaşdırmaq. Orta məktəbdə tədrisin məqsədi olan əsas oxu növləri bunlardır: oxu oxumaq (məndən tam məlumat çıxarmaqla oxumaq) giriş oxu (əsas məzmunu əhatə edən oxu)oxu baxaxtarış oxu

Oxumağın öyrədilməsində iki mərhələni ayırmaq mümkündür. Birinci mərhələdə tədris tamamilə sinifdə aparılır; oxuduğunu başa düşərək oxumaqdır. Bunlar kommunikativ vəzifələr, fərdi olaraq ucadan oxumaq, pıçılıtlı ilə oxumaq, oxunanların daxili tələffüzü ilə özünü oxumaqdır. Bundan sonra şagirdlər artıq işlədikləri və sürətlə oxumaq üçün ev tapşırığı olaraq veriləcək məşqlərdən birinin qeydini dinləyirlər.

Bütün

məşqlər və mətnlər şagirdlərin şifahi nitqdə mənimsədiyi tanış materiala əsaslanır. Buna görə təlimin ilkin mərhələsində (mətnləri oxumadan əvvəl) əsas diqqət oxu texnikasının işlənməsinə verilir və bu da öz növbəsində nitq fəaliyyətinin bir növü olaraq oxumaq üzərində işləmək üçün hazırlıq mərhələsidir. Oxuma texnikası üzərində işləmək oxumağı öyrənməyin ikinci mərhələsidir. İlkin iş qismən birinci mərhələdə aparılır (ünsiyyət tapşırıqları və bir qeyd dinləmək).

İkinci mərhələdə fərdi

səslərin, sözlərin, ifadələrin tələffüzü tətbiq olunur; bir qeyddə bir məşq dinləmək; fərdi oxu seçmə olaraq bir zəncirdə aparılır və nəhayət, sonuncu - fərdi oxunuşu sürətlə idarə edir. Oxumaqla bağlı bu cür işlər oxu texnikasına nəzarət etmək ehtiyacından irəli gəlir.

Oxu bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün yaradılan məşqlər, müəyyən bir oxu qaydası üçün lüğət seçimini təmsil edir. Bu müəllimin istəyi ilə istifadə edilə bilər, tədris

materialları ilə birləşdirilərək həm yeni bir qayda öyrənilir, həm də öyrənilənləri təkrarlanır.

Təcrübənin göstərdiyi kimi, yalnız bir dərslikdəki dialoqları oxumaqla qısa mesajlar səhsiz güclü oxu bacarığının formalaşması üçün qeyri -kafi olduğu ortaya çıxır. Oxuma qaydalarını təcrid edən əlavə məşqlərlə məşq etmək lazımdır. Beləliklə, oxumağı öyrənmək tədris və öyrənmə proqramını kəsmədən baş verir, qaydalar tədrisən və möhkəm şəkildə, əsas tədris materialı ilə həmrəy olaraq öyrənilir.

Uşaqlar qaydaları sözlərlə müəyyənləşdirir, tədris materialları haqqında lüğət biliklərini möhkəmləndirməyə kömək edən vahid bir şəkil yaradılır. Prinsipcə, bu təlimlər sistemi digər tədris materialları ilə birlikdə istifadə edilə bilər, buna görə də leksik vahidlər ilkin səviyyənin müəyyən minimumuna uyğundur. Materialın qurulması prinsipi sadədən mürəkkəbə qədərdir. Kiçik bir söz böyük bir sözdür. Məşq ardıcılığı lazım olduqda düzəldilə bilər. Əlifba tətbiq edildikdən sonra onlarla işlənilə bilər.

3.2.Fransız dilini öyrənməyin ilkin mərhələsində müstəqil oxu İlkin mərhələdə fransız dilini öyrətməyin əsas vəzifəsi nitqin, sosial-mədəni və linqvistik sərəştənin təməlini qoymaq və bununla da məktəbliləri əsas və orta məktəbdə mövzunu daha da dərinlən mənimsəməyə hazırlamaqdır. Təhsilin bu mərhələsində ümumi təhsil bacarıqlarının, bacarıq və fəaliyyət metodlarının inkişafı təmin edilir, uşaqlarda öyrənmə qabiliyyəti - təhsil problemlərini həll etmək üçün özünü təşkil etmə bacarığı tərbiyə olunur.

İlkin mərhələdə fransız dili tədris edərkən aşağıdakı öyrənmə məqsədləri həyata keçirilir:

- uşaqların xarici dili ünsiyyət vasitəsi kimi istifadə etməsində psixoloji maneələr yaşamadıqları bir dövrdə yeni dil dünyasına daha erkən girişi təşviq etmək;
- fransız dilində ünsiyyət qurmaq istəyi və onun sonrakı öyrənilməsinə müsbət münasibət formalaşdırmaq;
- dörd növ nitq fəaliyyətində elementar ünsiyyət bacarıqlarını formalaşdırmaq: dinləmək, danışmaq, oxumaq və yazmaq.

Yuxarıda göstərilən məqsədlərlə yanaşı, bunları da qeyd etmək lazımdır:

- uşaqların xarici həmyaşdları ilə ünsiyyət qurmalarını inkişaf etdirmək;
- ibtidai sinif şagirdləri üçün fransız dilində uşaq bədii ədəbiyyat nümunələri ilə tanış etmək.

Bunu edərkən orijinal mətnlərdən və ya kitablardan istifadə etmək çox vacibdir. Bu gün vacib bir məqam, şagirdlərin həm öz ana dillərində, həm də xarici dillərdə oxumağa başlamalarıdır. Oxumaq

ümumiyyətlə uşaq üçün asan bir təcrübə deyil. Bu çətin və əziyyətli bir işdir. Üstəlik, iki növ oxunu ayırmaq lazımdır: hərflərin və hecaların deşifr edilməsi kimi oxumaq və informasiyanı qəbul etmək yolu kimi oxumaq. Əlbəttə ki, bu iki istiqaməti birləşdirmək məcburiyyətindəyik, çünki biri olmadan digərini təsəvvür etmək mümkün deyil, ancaq oxu texnikasına yiyələnmək üçün ilk addımları atan ibtidai sinif uşağı üçün bu asan məsələ deyil. İlk mərhələdə

dərslik ilə işləyən uşaq dil dünyasına daha dərinlən girir, tələffüzün heca birləşmələrindən asılılığı zehmində getdikcə daha möhkəm bağlanır. Sözləri əzbərləyir, mətni hərflərlə deyil, sözlər şəklində görməyə başlayır ki, bu da səlis oxumağa keçməyə kömək edir. Tədrisən çoxsaylı məşqlər üzərində qurulan əsər öz bəhrəsini verir - uşaq dərsliyi mənimsəyir, hecaları oxumağı dayandırır, oxuduqlarını məcazi mənada dərk etməyə başlayır. Burada, ilk növbədə

sinifdən kənarda və ya evdə oxumağa ehtiyac var, həm də dərslikdən kənarda oxumağa ehtiyac var, düşünürəm ki, hər şeydən əvvəl gənc oxucunu geniş dünyaya tanıtmmaq üçün daha az əhəmiyyət kəsb etmir. bədii ədəbiyyatdan. Həqiqətən də, bir proqram dərsliyinin öyrənilməsi ilə əlaqədar olaraq, bir uşağın müəyyən edilmiş stereotipləri və fikirləri var ki, bu da bu çərçivədə qurulmuşdur. Şagirdin qavrayışının subyektivliyini nəzərə almağı unutmamaq lazımdır. Şəxsi əhəmiyyətli hər bir obyekt canlandırmağa meyllidir. Dərslik istisna deyil ki, bəzən də ağıl ilə kitab dünyası ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Müəllim evdə oxumaqla bu zəruri və vacib şeylər arasında birləşdirici ip çəkə bilər.

Bu oxumanın daimi və məcburi olması üçün mümkün olmalıdır. Mətni onlarda hansı mənəvi problemlərin qaldırıldığı, necə həll edildiyi, şagirdlərə yaxın olub olmadığı baxımından seçmək lazımdır.

Hədəf dili olan ölkənin ədəbi mətnləri bu seçim meyarlarına cavab verməlidir. Bu şagirdlərə emosional təsir göstərir ki, bu da oxumağı daha yaxşı başa düşməyə kömək edir. Bir sənət əsərinin əsas xüsusiyyətlərindən biri süjet (hadisəlilik) hesab olunur. Oxucu münaqişənin həllini gözləyir. Buna görə də əsərləri sonradan oxumaq daha maraqlıdır. Bədii mətnlərdə söz ehtiyatının təkrarlanması, mətndən sonrakı məşqlərdə istifadəni aktiv şəkildə yadda saxlamasına şərait yaradır.

Evdə oxumaq üçün "Kiçik Martina" təlimatından istifadə etdik (Müəlliflər: Spirin Yu.P., Çeçkova EA). Qeyd etmək istərdim ki, bu kitab Fransada uşaqlar üçün ən məşhur əsərlərdən olan J. Delae və M. Marlierin hekayəsi əsasında hazırlanmışdır. Bu kitabda, 3 - 5 -ci sinif şagirdləri üçün maraqlı və başa düşülən bir kiçik qızın, ibtidai sinif şagirdlərinin macəralarından bəhs edirik.

Təlimatın məqsədi şagirdləri Fransız uşaq ədəbiyyatının məşhur əsərlərindən biri ilə tanış etmək, lüğətin zənginləşdirilməsi və aktivləşdirilməsi (lüğət), fərdi qrammatik quruluşların avtomatlaşdırılması və danışmaq bacarıqlarının formalaşdırılmasıdır.

Bu kitabdakı mövzular dərslərdəki mövzulara uyğundur. Mətnlər Fransız dili dərslərində öyrənilən mövzulara uyğundur: "Məktəb", "Ev", "Tətilər", "Mağazada" və s.

Mətnlərin dili sadə və sadədir. Müasir fransız dilinin ən çox istifadə olunan lüğətlərindən istifadə olunur. Nadir istisnalar istisna olmaqla, iki fel dövrü istifadə olunur: Présent et Passé compose.

Təlimat 8 fəsildən ibarətdir. Hər birinə mətn və mətndən sonrakı tapşırıqlar və məşqlər daxildir.

Mətndən sonrakı tapşırıqlar və məşqlər aşağıdakılara yönəldilmişdir:

- mətnin məzmununu ətraflı öyrənmək;
- mətnin lüğətini və əlavə lüğətini öyrənmək;
- təcrübənin göstərdiyi kimi çətinliklərə səbəb olan qrammatik hadisələri öyrənmək və təkrarlamaq;

- danışıq və tərcümə bacarıqlarını formalaşdırmaq.

Bütün post-mətn tapşırıqları eyni quruluşa malikdir, çünki ibtidai sinif şagirdləri öyrənir və ən çox nümunəyə uyğun işləyirlər. Qrupun və ya ayrı -ayrı şagirdlərin dil bilik səviyyəsindən asılı olaraq tapşırıqların həcmi azaldıla və ya fərqləndirilə bilər.

Çox vaxt bir fəslin tapşırığına daxil edilən sözlər digər fəsillərin tapşırıqlarında təkrarlanır. Bu qəsdən edilir: lüğətin təkrarlanması daha yaxşı yadda saxlamağa kömək edir və onun qavranılmasını və istifadəsini asanlaşdırır. Hekayələr bir - birindən müstəqildir, bu da tamaşaçılara, məqsəd və zövqə görə seçim etməyə imkan verir.

Başqa dildən fransız dilinə tərcümə təlimlərində əsasən ünsiyyət vəziyyətlərində tez -tez rast gəlinən ifadələr var. Bunlar tələbələr tərəfindən hazırlanan dialoqlara daxil edilmək üçün tövsiyə edilə bilər.

3.3. Fransız dilinin dil xüsusiyyətlərinin oxuda istifadəsi

Fransız dilində vurğu ayrıca götürülmüş sözün son hecasının üzərinə düşür.

Sözlər ritmik qrupda birləşdiyindən vurğu da ritmik qrupun son hecası üzərinə

düşür. Nitq axını fonetik baxımdan müxtəlif həcmli hissələrə-həm fonetik, həm də

bütövlüyü cəhətdən bir və ya bir necə sözdən ibarət ritmik qruplara bölünür.

Ritmik qrupu əmələ gətirir:

1) İsimlə ona aid söz: a) artıql + isim: le livre; b) işarə determinativi + isim: ce livre; c) mənsubiyyət determinativi + isim: mon livre; d) sözünü + isim: sur la table

2) Təyin olunan sözlə ondan əvvəl və ya sonra gələn təyin: une belle robe, un chapeau bleu;

3) Fel köməkçi söz və vurğusuz əvəzliliklə: Il le dit; je ne vous attends plus;

4) Söz, ardınca gələn bir köklü təyinedici sözlə: Il travaille bien; Elle est très

belle;

5) “Etre” felinin yaratdığı ismi xəbər: Son professeur est jeune;

6) Hazır ifadələr və bir anlayış bildirən söz birləşmələri: tout à coup, de temps en temps, le maître d’école, la salle d’études;

7) Xüsusiləşmiş sözlər, xitablar, əlavələr: Mon frère, ingénieur en chef, travaille ici. Mamed, explique-moi ça ! Ma mère, dit-elle, ne travaille plus.

II. Ritmik uzanma

Fransız saitləri vurğulu vəziyyətdə ritmik qrupun sonunda [v], [r], [ʒ], [z]

samitləri və [vr] qrupu qarşısında uzun tələffüz olunur: vert [vɛ:r]; Il se lève [il-sə-lɛ:v]; le vase [lə-va:z]; une page [yn-pa:ʒ]; Il lit ce livre [il-lı-sə-lı:vr].

Ritmik qrup daxilində birləşmə (enchaînement) və əlaqə (liaison) kimi fonetik hadisələr daim özünü göstərir. Fransız tələffüzü üçün xarakterik olan bu hadisələr nitq axınında pauzadan pazaya qədər hecaların fasiləsiz axınını təmin edir.

III. Enchaînement

Əgər nitq axınında bir söz tələffüz olunan samitlə qurtarıb ardınca gələn söz

saitlə başlayırsa, əvvəlki sözün son samiti sonrakı sözün ilk saiti ilə bir heca təşkil

edir : Elle est malade. Claire et Michel habitent Bakou.

IV. Liaison

Ritmik qrup daxilindəki bir söz oxunmayan samitlə qurtarıb ardınca gələn söz

sait və ya « h »-la başlanırsa, oxunmayan samit tələffüz olunur və ardınca gələn

sözün ilk saiti ilə bir heca təşkil edir : Non, dit-il ; un grand arbre.

a) Liaison məcburidir :

1. Artikl, işarə yaxud mənsubiyyət əvəzliyi aid olduğu isimlə birlikdə : un enfant, cet étudiant, ses élèves;
2. Sifət, yaxud sayla ifadə olunmuş təyinlə təyinlənən söz arasında: un grand ami, mes deux enfants, les élégants étudiants;
3. Mübtəda funksiyasındakı əvəzliliklə fel arasında: vous êtes, ils habitent, je les aime ;
4. Fellə en və y əvəzlik-zərfləri arasında: Allons-y, parlez-en;
5. İnversiya zamanı fel və əvəzliliklə ifadə olunmuş mübtəda arasında: Parlentils? Fait-elle?
6. III şəxsin təkində və cəmində olan köməkçi fellə feli sifət arasında: Elle est allée; Ils sont arrivés;
7. III şəxsin təkində və cəmində olan bağlayıcı fellə xəbərin ad hissəsi arasında: Il est étudiant. Ils sont heureux;
8. Dans, en, chez, sous, sans, dès söznüləri ilə onların ardınca gələn söz arasında: en été, dans une rue, chez elle, sous un arbre, dès aujourd'hui, sans elle;
9. Très, bien, plus, trop zərfləri ilə onların ardınca gələn söz arasında: très occupé, plus attentif, bien appris;
10. Bir anlayış bildirən söz birləşmələrində: de temps en temps, le croc-enjambe.

b) Liaison edilmir:

1. İsimlə ifadə olunmuş mübtəda ilə xəbər arasında: Les élèves écrivent. Les étudiants écoutent attentivement.
2. İnversiya zamanı mübtəda rolundakı əvəzliliklə ardınca gələn istənilən söz arasında: Y êtes-vous allés? Sont-ils heureux? Vont-elles à la campagne?
3. Təyidlə təyinlənən arasında: les jeunes filles heureuses, des enfants attentifs;
4. h aspiré ilə başlanan sözlərdə: les héros;
5. Sait yaxud oxunmayan “h”-la başlanan sayla aid olduğu söz arasında: les huit jours, les onze livres, cent un.
6. r + oxunmayan samit və ardınca gələn söz arasında: vers elle.
7. et bağlayıcısından sonra: lui et elle, Michel et Adèle.

V. Heca bölgüsü qaydaları

1. Bir samit iki sait arasında olarsa, heca ayrıcılığı samitdən əvvələ düşür: ami, lisez.
2. İki müxtəlif samit saitlər arasında olarkən heca ayrıcılığı samitlərin arasında baş verir: marcher, discuter, fermer.
3. Əgər iki samitdən birincisi küylü, ikincisi sonant (sonor) olarsa, onların hər ikisi bir heca təşkil edir: tableau, écrire, acrobate.
4. İki sonantdan ibarət qrupda heca ayrıcılığı onların arasında olur: journal, parler, calmer, tout le monde.
5. Bir səs kimi tələffüz olunan qoşa samitin hər ikisi sonrakı hecaya aid edilir: adresser, donner

6. Qoşa samitlərin hər ikisi tələffüz edilirsə, heca ayrıcılığı onların arasında olur: illégal, parallèle, Emma.

7. Yanaşı gələn üç samitdən ikincisi s-dirsə, heca ayrıcılığı s-dən sonra olur: obstacle, perspective.

VI. Diakritik (orfoqrafik) işarələr

1. Accent aigu [ak-sâ-te-gy] e hərfinin üzərində olur və e hərfinin qapalı tələffüz olunduğunu göstərir: cinéma.

2. Accent grave [ak-sâ-gra:v] e hərfinin üzərində səsin açıq və uzun tələffüz olunduğunu göstərir: père.

Accent grave a və u hərflərinin üzərində olarkən sözün mənasını dəyişdirir:

a(“var, vardır” mənasında) – à (-a/-ə, -ya/-yə, -da/-də şəkilçisi mənasında); ou (“və ya” mənasında) – où (“hara”, “harada” mənasında); la (artikl) – là (“orada” mənasında).

3. Accent circonflexe [aksâsırk fleks] e hərfinin üzərində olarkən həmin səsin açıq və uzun tələffüzünü göstərir: tête.

a, i, o saitlərinin üzərindəki accent circonflexe sözün tələffüzünə və mənasına təsir etmir: théâtre, maître, têt.

u hərfinin üzərindəki accent circonflexe mənə dəyişikliyinə gətirib çıxarır: du

(artikl) – dû (“devoir” fəlinin participe passé forması), sur (“üzərində” mənasında) – sûr (“düz”, “doğru”, “arxayın” mənalarında).

4. Tréma. e, i, u hərflərinin üzərində tréma işarəsi olarkən həmin hərflər qonşu

saitlərdən ayrı oxunur: égoïste.

5. Apostrophe birhecalı sözlərdəki saitin düşməsinə göstərir: l'école, l'hôtel, j'arrive.

6. Cédille işarəli c hərfi a, o, u saitlərinin qarşısında s kimi oxunur: français, leçon, reçu.

PREMIERE LEÇON

- Fransız dilində ayrıca götürülmüş sözə vurğu həmişə son hecanın üzərinə düşür: papa, maman, madame.
- Saitlər qapalı vurğulu hecada r, z, v, g (e, i, y qarşısında) samitləri və vr qrupu qarşısında uzun tələffüz olunur: la mère, le père, gaz, save, page, livre.
- e hərfi ayrıca götürülmüş sözlərdə oxunmur.
- Sözlərdə qoşa samit bir samit kimi oxunur: salle, nappe
- g samiti e, i, y qarşısında j, qalan hallarda q kimi oxunur: plage, gamme, gare.
- c samiti e, i, y qarşısında s, qalan hallarda k kimi oxunur: place, acte, carnaval.

1. Oxuyun:

parade, stade, salade, date, rare; salle, nappe, patte; gaz, gare, page, plage, stage, agate; lac, sac, carnaval, place, acte, race, pacte.

- e hərfi aşağıdakı hallarda [ɛ] kimi oxunur: è (mère, frère), ê (fête, tête), e qapalı hecada (geste, cadette), e qoşa samit qarşısında (belle, terrasse), ai (clair, maire), ei (beige, neige), et (sözün sonunda (cadet), est être felinin indiki zamanda üçüncü şəxsin təkində.

- ch hərf birləşməsi ş kimi oxunur: achète.
- s hərfi iki sait arasında z kimi oxunur: chaise.

2. Oxuyun:

père, frère, crème, bête, tête, rêve; sel, belle, tablette, cadette; maire, neige; achète, chaise, cadet.

- ma (mənim), ta (sənin), sa (onun) qadın cinsində tək halda mənsubiyyət əvəzliləridir: ma mère, ta place, sa table.
- C'est “Budur (dır, dir, dür)” kimi tərcümə olunur: C'est ma mère. Bu mənim anamdır.
- Fransız dilində söz birləşmələri və cümlələr bir məna bütövlüyü təşkil edən söz qrupları şəklində ritmik qruplara bölünür. Ritmik qrupu ayrıca götürülmüş müstəqil söz (isim, sifət, fel, zərf) və ona aid köməkçi söz (işarə və mənsubiyyət əvəzliləri, artikl, sözönü, köməkçi fel) təşkil edə bilir: Gl lit /un livre. Je lis / ce livre. Tu lis / ton livre. Sara / joue / avec Sévil. Elle est / très belle. Elle a acheté / une belle robe. Sa mère / est médecin.
- Fransız dilində vurğu ayrıca götürülmüş sözün son hecası üzərinə, lakin cümlədə ritmik qrupun sonuna düşür: Cette robe / est belle.
- Nəqli cümlədə 1-ci yerdə mübtəda, 2-ci yerdə xəbər, 3-cü yerdə isə tamamlıq dayanır: Sona aime sa mère.
- eu, oeu tələffüz olunan samit qarşısında açıq [œ] kimi səslənir, e vurğusuz açıq hecada qapalı [ɔ] kimi oxunur: la fleur, elle pleure, ma soeur, je demeure.

3. Oxuyun:

Sa mère est malade. Cette robe est chère. C'est ta mère? Oui, c'est ma mère.

C'est ta chaise? C'est ma chaise. Elle s'appelle Sona (Sara, Sévil). Ma mère (ta soeur, sa tante) s'appelle... . Ma soeur va à Gandja. Elle part. Sona parle à sa soeur.

DEUXIEME LEÇON

- y hərfi samit qarşısında i kimi oxunur: type, gymnase.
- qu hərf birləşməsi k kimi oxunur: lyrique, gymnastique.
- Fransız dilində ismin cinsini, miqdarını, müəyyənlik və qeyri-müəyyənliyini bildirmək üçün onun qarşısında artikl işlədilir. Artikl isimlə birlikdə bir ritmik qrup təşkil edir və onunla birlikdə oxunur: une table-la table, un directeur – le directeur.
- İnsan və şəhər adlarının qarşısında artikl işlədilmir: Bakou, Paris.
- İşarə və mənsubiyyət əvəzliləri işlənərkən artikl işlənməz: cette salle, ma place, sa mère.
- Fransız dilində oxunmayan samitlə qurtaran söz saitlə başlanan söz qarşısında öz səslənməsini dəyişdirir: son samit oxunur və qarşısında durduğu sözün saiti ilə bir heca təşkil edir: C'est une table. Bu, liaison hadisəsidir və ancaq ritmik qrup daxilində baş verir.

Qu'est-ce que c'est ? C'est une chaise. C'est une lettre. Il aime ce livre. Ils aiment ce film.

- “Parler”(danışmaq) au Présent “Aimer”(sevmək)au

Présent

Je parle Nous parlons J'aime Nous aimons

Tu parles Vous parlez Tu aimes Vous aimez

Il (Elle) parle Ils (Elles) parlent Il(Elle) aime Ils(Elles) aiment

• “Demeurer”(yaÇamaq) au Présent “Faire” (etmək) au Présent

Je demeure Nous demeurons Je fais Nous faisons

Tu demeures Vous demeurez Tu fais Vous faites

Il (Elle) demeure Ils (Elles) demeurent Il(Elle) fait Ils(Elles) font

• “Partir”(yola düÇmək) au Présent “Lire”(oxumaq) au Présent

Je pars Nous partons Je lis Nous lisons

Tu pars Vous partez Tu lis Vous lisez

Il (Elle) part Ils (Elles) partent Il(Elle) lit Ils(Elles) lisent

• “Aller” (getmək) au Présent “Etre” (olmaq) au Présent

Je vais Nous allons Je suis Nous sommes

Tu vas Vous allez Tu es Vous êtes

Il (Elle) va Ils (Elles) vont Il(Elle) est Ils(Elles) sont

-Müəyyən artıql ismin cinsini, miqdarını və müəyyənliyini bildirir və aşağıdakı

hallarda işlənir:

a)müəyyən vəziyyət və ya kontekstdə əşya bildirən isimlərin qarşısında: Mets

(qoy) la lettre sur (üstünə) la table (la –tək halda qadın cinsində müəyyən artıql). La

salle est belle. Sabir parle à un étudiant. L'étudiant est jeune (l'-kişi və qadın cinsli

tək halda olan, saytlə başlayan isimlərin qarşısında müəyyən artıqlın ixtisar

formasıdır).

b) abstrakt anlayış bildirən isimlərin qarşısında:

J'aime la musique.

c) cins anlayışı bildirən isimlərin qarşısında:

Elle aime les fleurs (les- cəm halda olan müəyyən artikl. s-cəm halın orfoqrafik iğarəsidir).

- Qeyri-müəyyən artikl dinləyən şəxsə konkret predmeti, onun cinsi, miqdarı haqqında, eləcə də onun bu növ əşyalar qrupuna aidliyini göstərir. (Bu, məsələn, stoldur (şkaf deyil), meydandır (stadion deyil): C'est une table (une- tək halda qadın cinsli qeyri-müəyyən artikldır).

- Fransız dilində hal kateqoriyası yoxdur. Sözlər arasında əlaqə sözönlərin köməyi ilə ifadə olunur. à sözönüsü yönlük və yerlik hallarına, de sözönüsü yiyəlik və çıxışlıq hallarına uyğun gəlir:

Il va à Soumgaït. Ma mère est à la maison. L'ami de mon frère sort de la salle

TROISIEME LEÇON

- é, er (sözün sonunda), ez (sözün sonunda), es (təkhəcalı sözlərdə), et (“və” bağlayıcısı), ai (bəzi fellərin 1-ci şəxs təkində) qapalı [e]səsini verir.

1. Oxuyun:

café, été, parler, demeurer, lisez, répétez, chez, les, mes, ses fleurs, j'ai, je sais, je vais.

- ou hərf birləşməsi u səsini verir : jour, cour, vous parlez, vous partez.

- I qrup felləri. Zamanlar üzrə dəyişmə tipinə görə fellər üç qrupa bölünür.

Birinci qrupa dildə daha böyük yer tutmaqla məhsuldar olan, « aller » (getmək) felindən başqa məsdəri –er ilə bitən bütün fellər daxildir : parler, aimer, demeurer, répéter, jouer, acheter, pleurer etc. Bu qrupa daxil olan fellər indiki zamanda aşağıdakı şəxs sonluqlarını qəbul edir:

Je-e Nous ... –ons

Tu ...-es Vous ...- ez

Il(Elle)...-e Ils(Elles)...-ent

Répéter (təkrar etmək) au Présent

Je répèteNous répétons

Tu répètes Vous répétez

Il (Elle) répète Ils (Elles) répètent

- Əmr formasını düzəltmək üçün indiki zamanda təsrif olunan feli 2-ci şəxsin təkində, 1-ci və 2-ci şəxsin cəmində götürüb əvəzlilikləri işlətməmək lazımdır.

Tu parles – Parle! (Danış!) Vous parlez-Parlez! (Danışın!)

Nous parlons – Parlons! (Danışaq!) Lis le texte! Lisez ce journal!

- İsimlərin cəm halı. İsimlərin cəm halı tək halda olan artiklin (işarə və mənsubiyyət əvəzliliklərin) əvəzlənməsi ilə əmələ gəlir. Yazıda isim cəm halda –s hərfini qəbil edir, lakin -s hərfi tələffüz olunmur : une table –des tables, un livre-des livres, la fleur-les fleurs, le frère-les frères, l’ami-les amis, ma lettre-mes lettres, ta.

soeur-tes soeurs, sa musique-ses musiques, ce livre-ces livres, cet ami-ces amis, cette

lettre-ces lettres.

- Faire ses études- təhsil almaq, oxumaq (haradasa)

Je fais mes études à l'Académie.

Tu fais tes études à l'Université

Il (Elle) fait ses études à l'institut.

- «avoir » (malik olmaq, varı olmaq) au Présent

J'ai Nous avons

Tu as Vous avez

Il (Elle) a Ils (Elles) ont

Vous avez ce livre ? -Oui, j'ai ce livre

Tu as des soeurs ? -Oui, j'ai des soeurs.

Elle a des amies ? -Oui, elle a des amies.

- Vaxt (saat) bildirmə.

Fransız dilində vaxtı (saatı) bildirmək üçün il est şəxssiz ifadəsi işlədilir: Il est dix heures – (İndi) saat ondur.

- Yadda saxlayın: Quelle heure est-il, s'il vous plaît ? Saat neçədir? (Zəhmət olmasa deyin, saat neçədir?)

Il est une heure. Il est huit heures.

Il est quatre heures. Il est neuf heures.

Il est six heures. Il est dix heures.

- Il est midi – (Gündüz) saat 12-dir. Il est minuit – (Gecə) saat 12-dir.

A quelle heure...? Saat neçədə ...?

...à trois heures. Saat üçdə... .

A quelle heure allez-vous à l'Académie ?

Je vais à l'Académie à huit heures.

A quelle heure quittez-vous l'Académie ?

Je quitte l'Académie à deux heures.

- Mürəkkəb inversiya.

Əgər mübtəda və vasitəsiz tamamlıq isimlə ifadə olunursa, onda sual cümləsinin qurulmasında mürəkkəb inversiyadan istifadə olunur, yəni mübtəda xəbərin qarşısında qalır və 3-cü şəxs əvəzliyi uyğun cins və miqdarda xəbərdən sonra bir daha təkrarlanır:

Nadir (Sona) fait ses études à l'Académie.

Où Nadir fait-il ses études ?

Où Sona fait-elle ses études ?

- Yadda saxlayın! Əgər fel 3-cü şəxs tək halda –e və ya –a hərfi ilə bitirsə inversiya zamanı (istər sadə, istərsə də mürəkkəb inversiyada) fellə əvəzliliklə ifadə olunan mübtəda arasında –t hərfi işlədilir: Où va-t-il ? Solmaz a-t-elle des amies?

2. Cəm halda deyın və yazın:

Une fleur, une amie, un livre, la soeur de Sabir, le journal de Sara, cette salle, ce livre, cette académie, ma soeur, ta veste, sa lettre.

3. Sual verin:

1. Oui, il parle à ta mère. 2. Oui, il parle à tes amis. 3. Oui, je fais ma gymnastique. 4. Oui, elle parle à ma soeur. 5. Oui, je fais mes études à l'Académie. 6. Oui, elle fait ses études à l'université.

4. Suallara cavab verin:

1) Où habitez-vous ? 2) Avez-vous des livres français ? 3) A quelle heure allez-vous à l'Académie ? 4) Quels livres lisez-vous ? 5) A quelle heure quittez-vous la faculté ? 6) Vous aimez la musique populaire ? 7) Vous aimez le français. Et la littérature française ?

QUATRIEME LEÇON

- oi hərf birləşməsi [wa] səsinə veriri: moi, trois
- ou hərf birləşməsi [u] kimi oxunur: oui, jouer.

İki samit, həm də iki sait səs arasında yerləşən e hərfi tələffüz olunmur: acheter, sa petite soeur, vous vous appelez.

- Sifətlərin cins və miqdarı

Kişi cinsində oxunmayan –e hərfi ilə bitən sifətlər qadın cinsində dəyişməz qalır: jeune, russe.

Bütün başqa sifətlərin qadın cinsi kişi cinsindəki formasına oxunmayan –e hərfinin artırılması ilə düzəlir: poli – polie (nəzakətli), seul-seule (yalqız, tək).

Amma kişi cinsində oxunmayan samitlə qurtaran sifətlər qadın cinsində fonetik və orfoqrafik cəhətdən dəyişir: petit-petite (kiçik, balaca), grand-grande (böyük, iri).

İsimlər kimi sifətlərin də cəm halı onların tək haldakı formasına oxunmayan –s hərfinin artırılması ilə düzəlir: Ma petite soeur – mes petites soeurs.

- İsimlər cəm formada olarsa, onların qarşısında işlənən mənsubiyyət əvəzlilikləri də cəmdə olur: ma soeur (mənim bacım) – mes soeurs (mənim bacılarım), ta fleurs fleurs, sa table-ses tables.

- -on sözün sonunda və ya tələffüz olunan samit qarşısında, -om b, p samitləri qarşısında və ya sözün sonunda [] burun səsinə verir: mon, ronde, bombe, pompe, nom.

1.Oxuyun:

Nous habitons cette maison. Nous faisons notre gymnastique. Nous partons à huit heures. Nous revenons à six heures. Nous relisons ce livre. Nous avons trois cours.

- III qrup felləri. III qrupa –ir, -oir, -re məsdərli fellər daxildir: partir, être, lire, dire, faire.

- “Dire” (demək) au Présent « Ecrire » (yazmaq) au Présent Je dis Nous disons J’écris Nous écrivons

Tu dis Vous dites Tu écris Vous écrivez

Il(Elle) dit Ils (Elles) disent Il (Elle) écrit Ils(Elles)écrivent

- Fellərin inkar forması. Fransız dilində inkarlıq ne və pas sözləri ilə ifadə

olunur, onlardan ne həmişə fəlin qarşısında, pas isə fəldən sonra durur: Je lis-Je ne lis pas. Ne lisez pas. Je n'aime pas ce livre.

- Şəxs əvəzlilikləri. Fransız dilində şəxs əvəzliliklərinin iki forması var:

vurğusuz şəxs əvəzlilikləri –je, tu, il (elle), nous, vous, ils (elles) və vurğulu şəxs əvəzlilikləri –moi, toi, lui, elle və s.

Vurğusuz əvəzlilər müstəqil, yəni fəlsiz işlənir: Je parle. Où vas-tu ? Vurğulu (müstəqil) əvəzlilər həmişə vurğu altında olur və onlar ya: a) fəlsiz, müstəqil: -Qui est là? Kim ordadır?- Moi. Mən.;ya da: b) C'est konstruksiyası ilə işlənir: Qui est là ? C'est toi, Sabir ? Oradakı kimdir? Sənsən, Sabir? – Oui, c'est moi. Bəli, mənəm.

- Mənsubiyyət əvəzlilikləri:

Tək isimlərin Cəm isimlərin Tək isimlərin Cəm isimlərin

qarşısında qarşısında qarşısında qarşısında

Qadin cinsi Kişi cinsi

ma mənim mon mes notre bizim nos

ta sənin ton tes votre sizin vos

sa onun son ses leur onların leurs

2. Oxuyun :

Ma veste est beige. Mon frère est étudiant. Mes copines sont jeunes. Tu fais ta gymnastique. Elle fait sa toilette. Tu dis « Salut ! » à tes copains.

- Ünvanı küçə adı qarşısında artikl işlənir:

Nizami küçəsi, Nizami müzeyi kimi söz birləşmələri şəxssiz tərkiblərə uyğundur.

de sözünüsü ilə olan konstruksiyalar mənsubiyyət əlaqəsini bildirir: la maison-musée de Samed Vourgoun (Səməd Vurğunun ev-muzeyi), le jardin de Sabir (Sabir bağı).

CINQUIEME LEÇON

- an, en sözün sonunda və ya tələffüz olunan samitlərin qarşısında [a] burun səsinə verir: chant, chante, lent, lente.

- am, em hərflə birləşmələri b, p samitlərinin qarşısında [a] burun səsinə verir: emploi, chambre.

- “Apprendre” (öyrənmək) au Présent “Ecrire”(yazmaq) au Présent

J'apprends Nous apprenons J'écris Nous écrivons

Tu apprends Vous apprenez Tu écris Vous écrivez

Il(Elle)apprend Ils(Elles)apprennent Il(elle)écrit Ils(elles)écrivent

- Əmr forması

Lire (oxumaq) Partir (yola düşmək) Faire(etmək) Dire(demək)

Lis! Oxu! Pars! Fais! Dis!

Lisons! Oxuyaq! Partons! Faisons! Disons!

Lisez! Oxuyun! Partez! Faites! Dîtes!

- isait qarşısında y səsinə keçir: écolier.

- il, ill saidən sonra y kimi oxunur: travail, travailler.

- illsamitdən sonra y tələffüz olunur: famille. İstisnalar: ville, mille, tranquille.
- gn yumşaq n kimi səslənir: ligne, gagner, champignon.
- Peşə, sənət, milliyyət bildirən sözlər xəbərin ad hissəsi funksiyasında çıxış edərkən artıqlıq işlədilmir: Je suis étudiant. Il est ouvrier. Sa mère est employée.
- Canlı isimlərlə ifadə olunan mübtədalar qui sualına cavab verir və fəl həmişə tək halda işlənir:

Il lit cette revue

Qui lit cette revue?

Ils lisent cette revue.

- Mübtədaya verilən sualın cavabı qısa ola bilər:

Chamil lit ce livre. - Qui lit ce livre?

-Chamil.

-C'est Chamil.

Mübtədanın sualına bütöv cavab zamanı c'est ... qui formasından istifadə olunur, c'est mübtədanın qarşısında, qui isə ondan sonra gəlir. C'est Chamil qui lit ce livre.

- Təyin funksiyasında işlənən sifət adətən isimdən sonra gəlir:

Mon ami français(mənim fransız dostum)

Une classe claire (ışıqlı sinif)

Lakin bir sıra çox işlənən sifətlər isimlərin qarşısında gəlir:

Une grande famille (böyük ailə)

Mon petit frère (mənim kiçik qardaşım)

Une vieille table (köhnə stol). SIXIEME LEÇON

- in, im, ain, aim, ein hərf birləşmələri sözün sonunda və ya tələffüz olunan samit qarşısında [ɛ] burun səsinə verir: jardin, simple, pain, fain, plein.

21

- ien hərf birləşməsi [jɛ] səsinə, oin hərf birləşməsi isə [wɛ] səsinə verir: viens, loin.

- un, um hərf birləşmələri sözün sonunda və ya tələffüz olunan samit qarşısında [œ] burun səsinə verir: lundi, chacun, parfum, humble.

- FUTUR IMMEDIAT-YAXIN GƏLƏCƏK ZAMAN

Futur immédiat aller felinin indiki zaman formasına şəxsləndirilən felin

məsdərini artırmaqla düzəlir: Je vais venir (Mən indicə gələcəyəm). Nous allons lire ce journal (Biz indicə bu qəzeti oxuyacağıq).

Venir (gəlmək) au Présent Əmr forması

Je viens Nous venons Viens!

Tu viens Vous venez Venons!

Il(Elle) vient Ils(Elles) viennent Venez!

Venez (voulez-vous venir) avec moi. – Mənimlə gəlin.

- Şəxssiz il y a ifadəsi

Şəxssiz il y a ifadəsi bir və ya bir neçə əşyanın varlığını göstərir: Il y a un cahier (des cahiers) sur la table- Stolun üstündə bir dəftər (dəftərlər) var.

Il y a ifadəsi adətən cümlənin əvvəlində gəlir, lakin ondan əvvəl yer zərfliyi də işlənə bilər: Il y a des fleurs sur cette table. Sur cette table il y a des fleurs- Stolun üstündə gül var.

1.Oxuyun:

Dans cette groupe il y a des jeunes filles et des jeunes hommes. Dans notre groupe il n'y a pas des jeunes filles.

Sur la table il n'y a pas de livres.

Y a-t-il des cahiers sur la table ? Il n'y a pas de cahiers sur la table.

Y a-t-il un marché sur cette place. Il n'y a pas de marché sur cette place.

« Répondre»(cavab vermək) “Attendre”(gözləmək)au Présent

Je réponds Nous répondons J'attend Nous attendons

Tu réponds Vous répondez Tu attends Vous attendez

Il(Elle)répond Ils(Elles)répondent Il(Elle)attend

Ils(Elles)attendent

2.Oxuyun :

-Tu réponds à sa lettre ? - Oui, je réponds à sa lettre.

- Vous répondez aux questions - Oui, nous répondons aux de
de votre professeur ? questions de notre professeur.

- Qui répond à la leçon ? - Moi (c'est moi)

- Vous attendez votre camarade ? - Oui, nous attendons Kamran.

- Ils attendent leur ami ? - Non, ils n'attendent pas leur ami,

ils attendent leur professeur de français.

- On konstruksiyalı cümlə Azərbaycan dilində qeyri-müəyyən şəxslı cümlə tipinə uyğun gəlir və 3-cü şəxsin tək və cəmi ilə (deyirlər, soruğurlar, öyrənilir,

22

yazılır və s) tərcümə olunur: On sonne à 9 neuf heures- Saat 9-da zəng çalınır. On apprend le français et l'anglais à notre groupe – Bizim qrupda fransız və ingilis dilləri öyrənilir. On ne fume pasici- Burada siqaret çəkilmir.

- Kişi cinsində samitlə bitən sifətlərin son samiti qadın cinsində qoşalaşır, sonra –e hərini qəbul edir:

un étudiant spirituel -une étudiante spirituelle

le frère cadet -la soeur cadette

Mon père est bon -Ma mère est bonne

- -ien ilə bitən isimlər qadın cinsində əvvəlcə son samitini qoşalaşdırır, sonra e hərfini qəbul edir:

un mécanicien -une mécanicienne

un musicien -une musicienne

- Sözlərlə işlənən şəxs əvəzlilikləri vurğulu formada olur: Akhmed danse toujours avec moi. Əhməd həmişə mənimlə oynayır. Le soir je viens chez toi.

SEPTIEME LEÇON

- eu, oeu hərflər birləşmələri sözün sonunda [eu], [z] səsi qarşısında qapalı [ø]

kimi oxunur: il pleut, elle veut, les vœux, nerveuse.

- “Vouloir” (istəmək) au Présent “Pouvoir”(bacarmaq) au Présent

Je veux Nous voulons Je peux Nous pouvons

Tu veux Vous voulez Tu peux Vous pouvez

Il(elle)veut Ils(elles)veulent Il(Elle)peut Ils(Elles)peuvent

1.Lisez:

- Nous allons à la maison-musée de

24

Samedi Vourgoun. Veux-tu

venir avec nous ? -Oui, je veux bien.

- Vous ne voulez pas un thé ? - Si, je le veux.

- Ils veulent passer cet après-midi - Nous voulons rester à la maison.

à la campagne. Et vous ?

Je peux entrer (Puis-je entrer) ? - Oui, entrez, s’il vous plaît.

-Nous pouvons discuter? -Oui, vous pouvez faire la discussion

-Ils peuvent danser ici? - Non, ils ne peuvent pas danser ici.

• au, eau hərf birləşmələri [o] kimi oxunur: chaud, beaucoup, beau, cadeau, nouveau, haut, auto.

• Şəxssiz cümlə: Il gèle. gəxtədir. Il neige. Qar yağır. Il faut. Lazımdır. Bu tipli cümlələrdə il formal olaraq mübtəda rolundadır, real şəxs və ya əşyanı göstərmir.

être feli də vaxt bildirən şəxssiz birləşmə yaradır: Il est six heures. Saat 6-dır.

Il y a ifadəsindəki a (avoir) feli də şəxssiz ifadə düzəldir: Il y a des roses dans le vase Güldanda gül var.

“Faire” feli də bəzi sifətlərlə təbiət hadisələrini bildirən şəxssiz birləşmələr yaradır: Il fait froid Soyuqdur. Il fait beau Hava xoğdur.

2. Lisez:

- Quel temps fait-il aujourd’hui? -Aujourd’hui il neige, il fait froid.

- Il fait beau aujourd’hui? -Oui, il fait très beau.

-Faut-il prendre le métro pour aller -Oui, il faut prendre le métro.

à la faculté?

• Birləşmiş artikl. Müəyyən artiklin le, les formaları à sözönüsündən sonra gəldikdə birləşmiş artiklin formalarını yaradır:

à + le = au. Je parle au professeur de français.

à+ les = aux Je parle aux étudiants de la groupe.

la, l’ artiklləri à sözönüsü ilə birləşmir: Tu parles à la mère de Sona. Elle parle à l'enfant de ma soeur.

• le, les artiklləri qarşısında dayanan de sözönüsü ilə də qovuşub birləşmiş artikl yaradır:

de + le = du. Où est le chapeau du père?

de + les = des. Les livres des étudiants sont sur la table.

Des birləşmiş artiklini qeyri-müəyyən artiklin cəm forması ilə qarışdırmaq

olmaz: Il y a des filles parmi nos étudiants. Nous regardons les dictées des filles.

Müəyyən artiklin la, l' formaları de sözönüsü ilə də birləşmir: Je reviens de la fabrique à sept heures du soir. Il revient de l'usine.

3.Lisez et traduisez:

- Que faites-vous aujourd'hui ? -Aujourd'hui je vais au cinéma.

- Moi, je vais au théâtre. -Et vous ?

-Qu'allez-vous faire dimanche ? -Dimanche nous pouvons aller ensemble

25

au musée d'histoire.

- D'accord. A quelle heure quittez -A huit heures du matin.

vous la maison ? Et vous ?

- Moi, je pars à huit heures et demi. -Je reviens chez moi à trois heures et demie. Et vous ?

-A quelle heures revenez-vous ? - Moi, je reviens à quatre heures et quart. HUITIEME LEÇON

• II qrup fellərinin indiki zamanı

II qrupa məsdərdə -ir ilə bitən, indiki zamanın bütün cəm şəxslərində -iss suffiksini qəbul edən fellər daxildir: finir (qurtarmaq), choisir (seçmək), bâtir (tikmək) və s.

• “Finir” au Présent “Bâtir”(inÇa etmək) au Présent

27

Je finis Nous finissons Je bâtis Nous bâtissons

Tu finis Vous finissez Tu bâtis Vous bâtissez

Il(Elle)finit Ils(Elles)finissent Il(Elle)bâtît Ils(Elles)bâtissent

-A quelle heure finit la leçon? -La leçon finit à deux heures.

- Quand finissent les grandes -Elles finissent le 14 septembre.

vacances?

-Que batit-on derrière notre Académie?-Derrière notre Académie

on bâtit deux maisons.

- Que font les enfants? - Ils jouent dans le jardin.

• Mənsubiyyət əvəzliləri:

Fransız dilində mənsubiyyət əvəzliləri ancaq isimlərin qarşısında işlənir: mon, ton, son kişi cinsli tək isimlərin, həmçinin saitlə başlayan qadın cinsli tək isimlərin qarşısında işlənir: mon amie, ton école, son élève; ma, ta, sa qadın cinsli samitlə başlayan tək halda olan isimlərin qarşısında işlənir: ma table, ta chaise, sa mère. Mes, tes, ses kişi və qadın cinsli cəm halda olan isimlərin qarşısında işlənir: mes livres – mənim kitablarım, tes écoles – sənin məktəblərin, ses chaises – onun stulları.

Şəxs cəm halda, şəxsə mənsub olan əşya təkdə olduqda kişi və qadın cinsli isimlərin qarşısında notre, votre, leur işlənir: notre livre – kitabımız, votre professeur – sizin müəlliminiz, leur école – onların məktəbi. Şəxs cəm halda, şəxsə mənsub olan əşya da cəmdə olarsa, onların qarşısında nos, vos, leurs işlənir: nos livres – bizim kitablarımız, vos professeurs – sizin müəllimləriniz, leurs écoles – onların

məktəbləri.

Lakin, cümlə daxilində bütün mənsubiyyət əvəzlilikləri ya “öz” sözü, ya da

mənsubiyyət şəkilçiləri kimi tərcümədə verilir: Je parle à mon frère. Mən (öz)

qardaşımla danışırıam. Nous discutons avec nos professeurs. Biz

(öz)müəllimlərimizlə müzakirə edirik. Ils vont à leurs écoles. Onlar (öz) məktəblərinə gedirlər.

- Vurğulu şəxs əvəzlilikləri

Vurğulu şəxs əvəzlilikləri müstəqil işlənir və onlar şəxs əvəzlilikləri kimi tərcümə olunur:

moi-mən nous-biz

toi-sən vous-siz

lui,elle-o eux,elles-onlar

Vurğulu şəxs əvəzlilikləri aşağıdakı hallarda işlənir:

a) Şəxs əvəzliyi ilə ifadə olunmuş mübtədanı məntiqi cəhətdən nəzərə çatdırmaq üçün:

Moi, je fais ma chambre et toi?

b) Yarımçıq cümlələrdə:

-Qui peut réciter le texte ? – Moi

28

-Et toi, Sabir ? – Moi aussi.

c) c'est ifadəsi ilə:

Qui est la? – C'est moi.

d) sözönülərlə:

Je pars avec eux.

e) Əgər cümlənin iki və ya daha çox mübtədası varsa və heç olmazsa, onlardan biri şəxs əvəzliyi ilə ifadə olunmuşsa:

Ma mere et moi, nous faisons notre chambre.

Elle et toi, vous faites votre gymnastique.

- Miqdar bildirən isim və zərflərdən sonra artıqlıq işlədilmir:

Adil a beaucoup de livres. Nous avons peu de revues. Combien de leçon avez-vous?

Il y a un groupe d'invités français dans la salle de conférence. J'ai trois cours aujourd'hui. Et vous, combien de cours avec-vous?

- -eau hərf birləşməsi ilə qurtaran isimlər cəmdə -s əvəzinə -x hərfini qəbul edir:

un chapeau - des chapeaux

un tableau - des tableaux

un drapeau - des drapeaux

- Bir çox sifətin qadın cinsində xüsusi forması vardır:

un chapeau blanc une veste blanche

le cheveux roux la joue rousse

un beau garçon une belle fille

un vieil homme une vieille femme

un vieux journal une vieille revue

DIXIEME LEÇON

- Vurğusuz şəxs əvəzlilikləri. Pronoms Personnels Conjointes

Fransız dilində vurğusuz şəxs əvəzlilikləri müstəqil işlənmir. Onlar cümlədə mübtəda funksiyasında: je (mən), tu (sən), il, elle (o), nous(biz), vous (siz), ils, elles (onlar); vasitəsiz tamamlıq: me (məni), te (səni), la, le (onu), nous (bizi), vous (sizi), les(onları) və vasitəli tamamlıq funksiyasında – me (mənə), te (sənə), lui (ona), nous (bizə), vous(sizə), leur(onlara) çıxış edir.

Elle lit ce livre. Elle le lit.

Je lis ce livre à mon étudiant.Je lui lis ce livre.

Lis-le à ton fils! Lis-lui ce livre !

1. Remplacez les noms par les pronoms:

Modèle : Je prends mon cahier. – Je le prends. Je ne le prends pas. Je veux le prendre. Je vais le prendre.

34

1) Je prends ma balle. 2) Je lis ce journal. 3) Sona prépare le thé. 4) Sa mère fait le café. 5) J'écris cette lettre. 6) Akhmed achète ces fleurs. 7) J'écris à Chamil. 8) Anar parle à Solmase. 9) Sévil écrit à ses cousines.

- Qeyri-müəyyən toutsifəti-Adjectif indéfini “tout”.

Qeyri-müəyyən tout sifəti aid olduğu isimlə cinsə və miqdara görə uzlaşır və aşağıdakı formaları var:

Miqdar Kişi çinsi Qadın cinsi

Tək halda tout-bütün toute – bütün

Cəm halda tous-hamı toutes-hamı

Toutsifəti müəyyən ariklə, işarə və yiyəlik əvəzliyi ilə ismin qarşısında gəlir:

tout le groupe toute la famille

tout ce groupe toute cette famille

tout mon (ton,son) groupe toute (ma,ta,sa) famille

tous les livres toutes les revues

tous ces livres toutes ces revues

tous (mes, tes, ses) livres toutes (mes, tes, ses revues)

2. Dîtes en français.

1) Siz bütün bu kitabları ala bilərsiniz. 2) Mənim bütün dostlarım fransız dilini öyrənirlər. 3) Onların bütün ailəsi bazar günü kəndə gedir. 4) Bizim bütün qrup Səməd Vurğunun ev-muzeyinə gedir. 5) Bütün mətni oxu! 6) Mən bütün qeydlərimi yenidən oxuyacağam. 7) Sən bütün jurnallarını götürə bilərsən.

Sual cümləsi. Sual cümləsi müxtəlif formalarda qurula bilər:

1) Sual sözü ilə başlanmayan sual cümləsində söz sırası, əsasən dəyişmir, sual isə ifadə olunur;

a) intonasiya ilə: Vous partez? Vous dîtes?

b) est-ce que ifadəsi ilə: bu zaman sözlərin düz sırası saxlanılır: Est-ce que vous partez? Est-ce que vous allez au stade?

c) inversiya vasitəsilə: Partez-vous?

2) Sual sözü ilə başlanan sual cümləsi üçün sözlərin əks düzülüşü xarakterikdir:

Quand partez-vous? Où allez-vous?

Lakin, bu halda est-ce que ifadəsi işlənərsə, sözlərin düz sırası saxlanılır: Quand est-ce que vous partez? Où est-ce que vous allez?

Danışiq dilində sual cümləsi başqa cür qurulur. Belə hallarda sözlərin düz sırası saxlanılır, sual sözü cümlənin sonunda deyilir:

Vous partez quand? Vous allez où?

3) Canlı isimlə ifadə olunan vasitəli tamamlığa sual sözönlərlə qui əvəzliyinin köməyi ilə başlanılır:

A qui parlez-vous? (Vous parlez à qui ?) Kiminlə danışırsınız?

Avec qui vas-tu au musée? (Tu vas au musée avec qui?) Sən kiminlə müzeyə gedirsən?

3. Posez des questions:

35

1) Son père va à Soumgaïte. 2) Il va à Cheky. 3) Elle vient dimanche. 4) Elle vient avec sa mère. 5) Il parle à son copain.

• Devoir (borclu olmaq) au Présent

Je dois Nous devons

Tu dois Vous devez

Il(elle)doit Ils(elles) doivent

- Vous devez rester à la maison?

-Oui, je dois rester avec mon frère

NƏTİCƏ

Son vaxtlar kitablar, qəzetlər, jurnallar əsas məlumat mənbəyi idi, lakin 21 -ci əsrin əvvəllərində vəziyyətlə dəyişməyə başladı. Hər gün məktəblilər audio-video materialların və internetin xeyrinə kitablardan imtina edirlər. Hal -hazırda internet bütün məlumatların əsas bazasıdır. Bu baxımdan, çap nəşrlərini oxumaqdan imtina, kitaba olan marağın azalması və nəticədə alınan məlumatları savadlı şəkildə qəbul edib emal edə bilməmək problemi yarandı. Ancaq oxu sənəti müasir dünyamızda ən faydalı və tələb olunan bacarıqlardan biridir. Hər addımda, hər hansı bir peşəkar və qeyri-peşəkar fəaliyyətdə oxumağa rast gəlirik. Oxumaq, bir insana artan məlumat axınlarını sürətli və məhsuldar şəkildə idarə etməyə, müstəqil şəkildə inkişaf etdirməyə imkan verən bir növ sistemdir. Yalnız lazım olan məlumatları müxtəlif mənbələrdə tapa bilmək deyil, həm də düzgün işlədə bilmək də vacibdir.

Müasir təhsilin əsas vəzifəsi, xarici dildə də daxil olmaqla məlumatların axtarışı və işlənməsi ilə birbaşa əlaqəli olan özünü tərbiyə etmə bacarığının öyrədilməsi zehni əmək mədəniyyətinin özünütənqidçi düşüncəsinin inkişaf etdirilməsidir. İkinci nəsil FSES-ə keçidlə əlaqədar olaraq təhsil "ömür boyu öyrənmə" meylini aldı. Şagirdlər arasında öyrənməyə şüurlu maraq yaradacaq bir növ öyrənmə fəaliyyətini təmsil edən proses başladı. Bu səbəblərdən məktəbdə xarici dil öyrənmə prosesi kəskin şəkildə dəyişdi. E.I. Passov hesab edir ki, "xarici dillərin öyrədilməsində məqsəd xarici dilin kommunikativ səriştəsinin formalaşmasıdır - mədəniyyət nümayəndələri ilə xarici dil ünsiyyəti aparmaq bacarığı, yəni mədəniyyətlərarası ünsiyyət qurma qabiliyyəti"]. Qeyd etmək lazımdır ki, ünsiyyət qabiliyyətinin inkişafı birbaşa oxumaq qabiliyyəti ilə bağlıdır. Müasir təlimdə oxumaq, xarici dilin öyrənilməsində mühüm yer tutan ayrı bir nitq fəaliyyət növü kimi başa düşülür. İndiki vaxtda mütəxəssislər və praktiklər yalnız xarici dildə oxumağı öyrətmək deyil, həm də həyatda daha fəal istifadə etmək üçün bu nitq fəaliyyətindən düzgün istifadə etmək üçün oxumağın yeni formalarının, metod və üsullarının axtarışına böyük diqqət yetirirlər.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYATIN SİYAHISI

Azərbaycan dilində:

1. Camalova G. Apprendre le français par les jeux activités. Bakı: ADPU- nun tipografiyası, 164 s
2. Babaxanova Ç., İsayeva R., Əsgərova K. Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün “Fransız dili” (əsas xarici dil kimi) fənni üzrə dərslik. Bakı: Kövsər, 56 s.
3. Babaxanova Ç., İsayeva R., Əsgərova K., Cəfərova A. Ümumtəhsil məktəblərinin
2-ci sinfi üçün “Fransız dili” (əsas xarici dil kimi) fənni üzrə dərslik. Bakı: Kövsər, 2016, 59 s.
4. Babaxanova Ç., İsayeva R., Əsgərova K., Cəfərova A. Ümumtəhsil məktəblərinin
3-ci sinfi üçün “Fransız dili” (əsas xarici dil kimi) fənni üzrə dərslik. Bakı: Kövsər, 2016, 69 s.
5. Babaxanova Ç., İsayeva R., Əsgərova K., Cəfərova A. Ümumtəhsil məktəblərinin
4-ci sinfi üçün “Fransız dili” (əsas xarici dil kimi) fənni üzrə dərslik. Bakı: Kövsər, 2015, 70 s.
6. Həsənova A., İsazadə S., Şükürova M. Ümumtəhsil məktəblərinin 5-ci sinfi üçün “Fransız dili” (əsas xarici dil kimi) fənni üzrə dərslik. Bakı: Kövsər, 2013, 159 s.

Xarici dillərdə:

Fransız dilində:

7. Augé H Borot M. Jeux pour parler, jeux pour créer. Paris: CLE International, 1989, 95 p.
8. Blanche P. A tour de rôle .Paris : CLE International, 1991. 117 p.
9. Brougère G. Jeu et éducation. Paris: L'Harmattan, 1995, 284 p.
10. Brougère G. Jouer/apprendre. Paris: Economica ; Anthropos, 2005, 176 p.
11. Bruner J. Comment les enfants apprennent à parler. Paris: Retz, 1987, 127 p.
12. Caillois R. Les jeux et les hommes: le masque et le vertige. Ed. rev. et augm. Paris: Gallimard, 1991, 374 p.
13. Caré J- M., Debyser F. Jeu, langage, créativité. Les jeux dans la classe de français. Paris: Hachette-Larousse, 1978, 170 p.
14. Conseil de l'europe. Cadre européen commun de référence pour les langues: apprendre, enseigner, évaluer. Paris: Didier, 2008, 187 p.
15. Décuré N. Les langues modernes. Jouer? Est-ce bien raisonnable? 1994, n°2, p. 16-24.
16. Faugère P. Les théories psychologiques du jeu. Les langues modernes. 1994, n°2, p. 6-15.
17. Oberle D. Créativité et jeu dramatique. Paris: Meridiens, Klincksieck, 1989, 256 p.
18. Proust F., Posse P. Précis de jeux de rôle. Paris: Editions d'organisations, 1991, 198 p.
19. Silva H. Le jeu en classe de langue. Paris: CLE International, 2008, 207 p.
20. Soulas R., Dominique J.M. La facette « Histoire de l'Art » en FLE: L'instrument pédagogique du jeu dans la formation. Didactique du FLE dans les pays slaves. Nitra:

Forpress, 2012, n°1, p. 10-24.

21. Tibert S. Le français avec ... des jeux et des activités: Niveau pre-intermédiaire. Recanati: ELI, 2003, 96 p.
22. Tremblay R. Pratiques communicatives. La place de la simulation dans l'apprentissage d'une langue étrangère. Bruxelles: 1988, 141 p.
23. Vanthier H. L'enseignement aux enfants en classe de langue. Paris: CLE International, 2009, 223 p.
24. Weiss F. Jouer, communiquer, apprendre. Paris: Hachette, 2002, 127 p.
25. Winnicott D-W. Jeu et réalité. L'espace potentiel. Paris : Gallimard, 1975, 240 p.
26. Yaiche F. Les simulations globales, mode d'emploi. Paris: Hachette, 1997, 196 p.
27. İngilis dilində:
28. Bush W-J. , Giles M.T. Aids to psycholinguistic Teaching. Columbus: Ohio, 1969, 126 p.
29. Dobson Julia M. Effective techniques for English conversation groups. Washington: English Language Programs Division, 1989, 137 p.
30. Knizia R. Dice games properly explained. London: Blue Terrier Press, 2010, 226 p.
31. Ladousse G.P. Role Play. Oxford UP, 181 p.
32. Wessels Ch. Drama. Oxford UP, 169 p.
33. Whitton N. A practical guide to engaging students in higher education. New York: Routledge, 2010, 214 p.

Lüğətlər:

34. Dictionnaire encyclopédique de l'éducation et de la formation. Paris: Nathan, 1996, 1097 p.
35. Dictionnaire Français – Anglais, Anglais - Français. Glasgow: Collins, 2002, 2363 p.
36. Lhôte J. M. Dictionnaire des jeux de société: plus de 900 jeux répertoriés et expliqués. Paris: Flammarion, 1996, 591 p.
37. Le Petit Robert: Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Paris: Le Robert, 2013, 2837 p.
38. İngiliscə-Azərbaycanca lüğət, Lüğət və Ensiklopediyalar “Şərq-Qərb” Bakı, 2004, 1318 s.

İnternet materialları:

39. Alternance entrée et è dans les mots de même famille. Banque de données linguistiques // http://bdl.oqlf.gouv.qc.ca/bdl/gabarit_bdl.asp?id=3695.
40. Alvarez J., Amato E., Djaouti D. Jeux-serieux.fr // <http://www.jeux-serieux.fr/>. 41. Brougere G. Le jeu peut-il être sérieux?: Revisiter Jouer/Apprendre en temps d'eseriousgame. // <http://www.univparis13.fr/experice/images/stories/MEMBRES/PUBLICATIONS/>
42. François Weiss. Babelio.com
// <http://www.babelio.com/auteur/FrancoisWeiss/107730>.
43. Gamification corp. // <http://www.gamification.co/gabe-zichermann/>.

44. Genvo S. La théorie de ludicisation: une approche anti-essentialiste des phénomènes ludiques //

<http://www.ludologique.com/publis/LudicisationDec12.pdf>.

45. Giguet E, Maga H. Jouer en classe de FLE. Franc-parler: Le site pédagogique des professeurs de français // <http://www.francparlerioif.org/lesdossiers/lumiere-sur-.html>

46. Brougère G. Univ-paris13.fr // [http://www.univ-](http://www.univ-paris13.fr/experice/fr/membres-experice/enseignants-chercheurs-experice/63fiche-brougere.html)

[paris13.fr/experice/fr/membres-experice/enseignants-chercheurs-experice/63fiche-brougere.html](http://www.univ-paris13.fr/experice/fr/membres-experice/enseignants-chercheurs-experice/63fiche-brougere.html).

47. Illíkova P. La classe de français-Un grand jeu //

https://is.muni.cz/auth/th/54169/pedf_m/.Diplomovápráce.

Masarykova univerzita.

48. J'aime le français // <http://jaimelefle.blogspot.cz/search/label/Jeux>.

49. Jeux pour apprendre le Français. Bonjour de France //

<http://www.bonjourdefrance.com/index/indexjeu.htm>.

50. Jeux sérieux et mondes virtuels: Jeux sérieux (serious games), jeux vidéo et électroniques, mondes virtuels : au service de l'enseignement?.

Eduscol.education.fr //

[http://eduscol.education.fr/numerique/dossier/apprendre/jeuxserieux/@@document_](http://eduscol.education.fr/numerique/dossier/apprendre/jeuxserieux/@@document_whole2)
whole2

51. Jouons en français. Platea.pntic.mec.es //

<http://platea.pntic.mec.es/cvera/jeux/index.html>.

52. Langue Française - Jeux. TV5 Monde //

[http://www.tv5.org/cms/chaine/francophone/lf/p-26292-Langue-](http://www.tv5.org/cms/chaine/francophone/lf/p-26292-Langue-francaise.htm?lf_categ=2)
francaise.htm?lf_categ=2.

53. LesîlesenFLE : Phonétique.Wikispaces.com // <http://lesilesenfle.wikispaces.com/PHON%C3%89TIQUE>.
54. Les jeuxdeLulu // <http://jeux.lulu.pagesperso-orange.fr>.
55. Les jeuxtraditionnels.Momes.net // <http://www.momes.net/jeux/>.
56. MagaH. Apprendrele français parle jeu.Franc-parler: Le sitepédagogiquedesprofesseurs defrançais// <http://www.francparler-oif.org/pour-laclasse/sitographie-commentee/2361-apprendre-le-francais-par-le-jeu.html>.
57. Metra M.Approches théoriques du jeu // http://www2.ac-Lyon.fr/etab/ien/ain/bourg2/IMG/pdf/Approches_theoriques_du_jeu.pdf.IUFMLyon.
58. Perrot T.Jeude l'oie: Apprendrele français en s'amusant // <http://jeudeloie.free.fr/>.
59. Piaget J. La formation du symbole chez l'enfant: imitation, jeuetrêve, image etreprésentation // http://www.fondationjeanpiaget.ch/fjp/site/textes/VE/JP45_FdS_chap5.pdf.
60. Servicejeunesse // <http://www.servicejeunesse.asso.fr/>.
61. SilvaH.Lejeu en classe de langue.Lewebpedagogique.com // <http://lewebpedagogique.com/jeulangue/>.
62. Thefuntheory.com // <http://www.thefuntheory.com/>.
63. "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 4 iyul 2014-cü il tarixli, 775 nömrəli əmrinə 13 nömrəli əlavə // [http://edu.gov.az/upload/file/emreelave / 2014/775/tedris-planinadair-qeydler.pdf](http://edu.gov.az/upload/file/emreelave/2014/775/tedris-planinadair-qeydler.pdf)

64. Yeni təhsil proqramı (kurikulum) əsasında hazırlanmış 8-ci sinif “Fransız dili” dərslik komplektinə (2015-ci il nəşri) dair yekun rəy // http://www.derslik.edu.az/monitoring/level8/PDF_2015/yr_fransiz_dili_8_2015.pdf

65. Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün xarici dil fənni üzrə
Təhsil proqramı (kurikulu) (I-XI)
[//http://www.kurikulum.az/images/kurikulum.pdf](http://www.kurikulum.az/images/kurikulum.pdf)